KULTÚRA

ROČNÍK IX. – č. 10 **DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY** 24. MÁJA 2006

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 05 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 29 Sk

Tri vlny...

JOZEF MIHALIK

Mnohí ľudia, ktorých zvyčajne nazývame príslušníci inteligencie, pripomínajú, že Slovensko sa nepoučilo a rýchlo zabúda na to, že v súčasnosti prebieha už tretia vlna devastácie odborne zdatnej a s identitou Slovenska spojenej slovenskej inteligencie. Začala po druhej svetovej vojne. *Jej hlavnými aktérmi sú podobné pohnútky, v mene ktorých sa robilo „vytláčanie" v každej likvidačnej, či devastačnej vlne. Rozdiel je v tom, že zakiaľ predtým o devastáciu sa postarali hlavne cudzie mocenské a záujmové štruktúry, teraz sú to domáce.*

V historicky neďalekej minulosti likvidačná vlna slovenskej inteligencie spočívala v odnárodňovaní a vyhlasovaní známych osobností. Napríklad slovenský olympionik a športovec Alojz Sokol, syn Pavla Jozefa Sokola z Banskej Bystrice v maďarských encyklopédiách a listinách figuruje ako reprezentant Uhorska, čiže Maďarska, nakoľko iné jazyky a encyklopédie nepoznajú termín Uhorsko, iba Maďarsko, čo je identické s dnešným Maďarskom. Ján Jesenský-Jessenius, syn Turčianskeho zemana, sa považuje za Čecha, hoci zomrel na popravisku na Staromestskom námestí. Známeho vedca, vynálezcu a profesora Maximiliána Hella z Banskej Štiavnice, si prisvojuje Rakúsko. Paul Newman, americká filmová hviezda a producent má korene v Ptičom pri Humennom, ale sa uvádza, že má nemeckých a maďarských predkov. Podobne Andymu Warholovi, ktorý má svojich predkov v Mikovej na východnom Slovensku, sa pripisuje poľský alebo český pôvod. Alexander Petrovič, premenovaný na Sándora Petőfiho, bol synom slovenských rodičov a spolužiakom Andreja Sladkoviča. Uvedený je však ako veľký maďarský básnik. Slovenské korene má aj kozmonaut Čerňan, ktorý je vnukom Štefana Čerňana a jeho manželky pochádzajúcich z Vysokej nad Kysucou. Tiež kozmonaut Tomas Jones má korene na Slovensku. Jeho prarodičia pochádzajú z Jakubova v Jakubovanoch. Hovorí a píše sa o nich ako o amerických astronautoch, ale veľmi zriedka sa uvádza, že ich pôvod je na Slovensku. Mohli by sme pokračovať ďalej, napríklad Komenským a mnohými inými osobnosťami, ktorých si prisvojila cudzina. Bolo by to na dlhé rozprávanie.

Slovensko bolo zatajované zámerne. Použil sa na to trik zainteresovaných, ktorý spočíval v zavedení pojmu Uhorsko. Iné jazyky a encyklopédie nepoznajú pojem Uhorsko, iba Maďarsko, čo je totožné s dnešným Maďarskom. Pre Európu a ostatný svet sa oficiálne uvádza honosný názov Austro-Hungarian Empire (Rakúsko-maďarské impérium). Zjednodušene povedané, pojem Uhorsko bol vykonštruovaný hlavne na prekrytie problémov multinárodného a národnostného „uhorského žalára národov" a na odvedenie pozornosti „pro domo" od dominancie slovanských národov, ktoré tvorili takmer 60% väčšinu na Maďarmi ovládanom území v Strednej Európe. Pojmu „Uhorsko" takmer nikto v západnej Európe nerozumie, žiadne seriózne encyklopédie ho neuplatňujú a všade inde na svete si ho nikto ani nevšíma.

Je na zamyslenie, prečo konšeli v mestách Bratislava a Košice (novšie aj v Trenčíne), usporadúvajú honosné korunovačné šou na chválu Rakúsko-maďarského (uhorského) kráľovstva. Davy ľudí oslavujú čosi, o čom nemajú ani potuchy a za pomoci bulváru si myslia, že sa podieľajú na tvorbe histórie novej Európy.

Manipulácia ľudí má rôzne podoby. Čosi naznačuje aj provokatívne vylepenie plagátu propagujúceho výstavu pod názvom Donaumonarchie na dunajskom nábreží v Bratislave (marec 2006), ktorý zobrazuje Maďarsko v jeho „historických" hraniciach (vrátane Félvideku, teda územia Slovenska) s nadpisom *Magyarország.* Tiež osadenie sochy vodcu protihabsburského povstania Františka II. Rákócziho v Košiciach (apríl 2006) v nadživotnej veľkosti, ktorú darovala mestu Košice Maďarská republika, napovedá, že na Slovensku je možné takmer všetko. Aj osadiť sochu predstaviteľa, ktorého Maďari považujú za svojho hrdinu, ale Slováci nie, skôr naopak. Niektorí historici (Ján Slabý) ho považujú za „kata našich predkov". Noviny náhodou písali, že takmer v tom istom čase v Tibete vztýčili sochu Mao Cetunga vysokú vyše päť metrov, ktorú tibetskému mestu Lhasa darovala Čína.

Do tretice stupňovania snáh o posilňovanie „maďarstva" v Karpatskej kotline, ktoré vyvoláva reminiscencie na prenasledovanie slovenskej inteligencie z minulosti, prispelo aj otvorenie televízneho vysielania z Maďarska (apríl 2006) propagujúceho autonómiu pre zahraničných Maďarov v okolitých krajinách. Sen nacionalistu Viktora Orbána o zjednocovaní Maďarov v okolitých krajinách nadobúda konkrétnejšiu podobu. Poslanec SNR Miklós Duray, výkonný podpredseda SMK a europoslankyňa tej istej strany Edit Bauerová adresovali (apríl 2006) spolu s inými otvorený list maďarským voličom, v ktorom vyzývajú, aby volili Viktora Orbána a Fidesz.

(Pokračovanie na 3. strane)

Podivné kontrasty

TEODOR KRIŽKA

Ani nemusím písať nijaký komentár k pôsobeniu našich verejných činiteľov zodpovedných za starostlivosť o Slovákov v zahraničí. Veď súčasná politická garnitúra, ktorá už druhé volebné obdobie rozhoduje o štátnych prioritách, za prioritu nepovažuje ani kultúrny rozvoj národa, z vôle ktorého existuje Slovenská republika, tobôž jeho príslušníkov neľahko prežívajúcich v inonárodnom prostredí. Ako príklad uverejňujem list predstaviteľa Spolku Slovákov v Poľsku Ľubomíra Molitorisa riaditeľke Slovenského inštitútu vo Varšave Cecílii Kandráčovej. Prosím, tu je:

Vážená pani riaditeľka, dovoľujem si Vás informovať, že beriem na vedomie Vaše odmietnutie podporiť vydanie v poľštine hry Ivana Bukovčana Slučka pre dvoch, potvrdené rozhodnutím záhadnej Stálej pracovnej skupiny EIKS Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky. Je veľká škoda, že daný prísľub neviete dodržať a že nechcete podporovať vydávanie a šírenie pôvodnej slovenskej literatúry v Poľsku.

Tvrdíte, že nemáte finančné prostriedky a nemôžete nič podporovať, čo organizuje Spolok Slovákov v Poľsku. S veľkým prekvapením som preto zistil, že Vaše vyhlásenia nie sú dosť vierohodné, lebo 29. apríla 2006 som sa osobne zúčastnil (ako jeden zo siedmich divákov) v Krakove akcie EURO ART ZONE Festiwal, organizovanej Medzivojvodským výborom Združení poľsko-maďarského priateľstva, nad ktorým záštitu prevzal Slovenský inštitút – tak aspoň vyplýva z bulletinu, ktorý bol vydaný pri príležitosti tejto akcie. Novú slovenskú poéziu na tomto podujatí zastupovali dvaja autori maďarskej národnosti József R. Juhás a Zoltan Nemeth. Nedivil by som sa, ako príslušníci národnostnej menšiny majú na to pravo, veď sú občanmi Slovenskej republiky! No nesedelo mi to trochu, lebo úplne absentovala slovenská poézia, a menovaní svoje rečové prejavy prezentovali výhradne v nezrozumiteľnej pre Poliakov maďarčine. Posťažovali sa taktiež na obrovský útlak Maďarov za prvej Česko-slovenskej republiky a v ďalších obdobiach, ale podstatu útlaku v demokratickej ČSR nevedeli vysvetliť. Zarazilo ma to aj z ďalšieho dôvodu. Predstavte si, že Zoltan Nemeth, narodený 26. júna 1970 v Nových Zámkoch na Slovensku, vo vlastnom životopise (publikovanom v spomínanom bulletine) tvrdí, že je členom Spoločnosti Kempelen Farkas, ktorá zoskupuje doktorandov Horného Maďarska, že v roku 2001 bol zakladajúcim členom Horno-maďarského literárneho združenia Sambacus, že viaceré jeho preklady boli publikované vo vydavateľstve Horného Maďarska Kalligram (podľa menovaného autora dokonca vo vydavateľstve pornografickom – v poľštine doslova – strana 6 sprievodného bulletinu akcie: wydawnictwie pornograficznym Kalligram – sic.!) a že pracuje na Univerzite Mátyása Bél-a v Besztercebánya. Mám veľké pochybnosti, či aspoň jeden Poliak uhádol, že vlastne ide o stredoslovenské mesto – Banskú Bystricu? Či pochopil, že vydavateľstvo Kalligram sídli v hlavnom meste Slovenskej republiky v Bratislave a že Spoločnosti Kempelen Farkas a Sambacus pôsobia nie v „Hornom Maďarsku" ale na Slovensku. Je možné, že na začiatku XXI. storočia sa môžeme stretávať s takou historickou a kultúrnou arogantnosťou, ba dokonca šovinizmom? Je možné niečo také?

Vážená pani riaditeľka,

žiadam Vás opätovne, aby ste pri výkone svojej funkcie venovali zvýšenú pozornosť hodnotám, ktoré podporujete a propagujete. A ak už v skutku Vaším cieľom je podporovať všetko, čo so slovenskou kultúrou nemá nič spoločné, to robte tak, aby ste pri voľbe cieľov nepodporovali veci protinárodné, ktoré negujú existenciu Slovenskej republiky.

Čas zmeny, čas skutkov!

Sú zákonitosti, ktoré platia vždy a platia pre všetkých. Preto - prirodzenou autoritou môže byť iba ten, kto si to svojim konaním zaslúži. Je to výsada aj ocenenie zároveň. Všetky iné „autority“ sú falošné a buď sú vyklamané, alebo vynútené. Však ani obetavosť, zodpovednosť a statočnosť skutočných prirodzených autorít nestačí, ak spoločnosť tieto hodnoty neuznáva a neoceňuje. Pritom, bez prirodzených autorít sa spoločnosť rozpadá, stráca lesk a zaniká v chaose. V tom istom chaose, ktorý prirodzené autority inej spoločnosti hravo zvládnu a ovládnu tú spoločnosť, ktorá svoje prirodzené autority nemá alebo ich ignoruje.

V normálnej zdravej spoločnosti je prirodzenou autoritou inteligencia, ktorá tvorí jej elitu. Aby však elita mohla plniť svoju úlohu v spoločnosti, nevyhnutne musí s ostatnými časťami jej organizmu – čo najčastejšie a čo najintenzívnejšie – komunikovať.

Náš styk s vlastným národom dnes závisí, ba doslova visí, na sotva viditeľných „nitkách“ niekoľkých občasníkov. Preto v súčasnosti slovenský národ - už ani nevie, či vôbec nejakú inteligenciu má! - a je priamo odsúdený na sofistikovaný systém výplachov zdravého rozumu, prirodzeného cítenia a ničenia zdravej morálky, ktorý ho svojimi nekultúrnymi konzumnými splaškami cieľavedome deformuje na „úroveň“ zvierat s ľudskou tvárou!

Čo je ešte nebezpečnejšie – a čo vráža tomuto javu punc takmer bezvýchodiskovosti – je fakt, že ide, a najmä „vďaka“ globálne pôsobiacim médiám, o skutočne globálny jav. Jav so všetkými dôsledkami jeho ohavnej misie, ktorá v celej svojej zvrátenosti rozkladá na odpad pre žumpy mnohotisícročné kultúrotvorné úsilie ľudstva a vracia ho späť – až na dno našej živočíšnej prapodstaty! Pri „riešení“ svojich sporov sa však už neoháňame kyjakmi, ale disponujeme arzenálom schopným zničiť nielen naše, ale aj tvorivé úsilie celej prírody a života vôbec!

Našou úlohou – úlohou elity národa – je: premeniť toto zúfalstvo na novú nádej!

Vieme, že iba zúfalstvo je schopné takého hrdinstva, že nájde východiská aj tam, kde by ich rozum nikdy nehľadal. Vieme aj, že – práve Slováci a Slovania – sa odhodlávajú k činom až pod tlakom takmer beznádejných okolností. Vieme toho skutočne veľa a získali sme práve v takýchto situáciách toľko skúseností, že by sme mohli byť – snáď najmúdrejší na svete. A keď čítame – eseje a state našej inteligencie – zdá sa, že aj sme! Čo však s múdrosťou, ktorá nepomáha žiť lepšie, ani nám nepomáha byť úspešnejšími?! Napríklad od tých, ktorí síce toho toľko nepopíšu ani toho toľko nenahovoria, ale... A čo keď práve preto sú od nás úspešnejší...? Svet určite neobrátime slovami. Mali by sme si radšej – skutkami – urobiť najskôr poriadok doma!

Veď, po takmer storočí od rozpadu „uhorského žalára národov“ je slovenský občan – s preukazom a výhodami „zahraničného Maďara“ – úradujúcim predsedom najvyššieho zákonodarného orgánu nášho štátu – NR SR. Ďalší – menej prefíkaný, ale rovnako zarytý iredentista a ohovárač Slovákov – je podpredsedom vlády SR. Ďalší – tiež člen tej istej etnickošovinistickej strany – je ministrom školstva nášho slovenského štátu – 2. Slovenskej republiky...

Lajoš Košút – ktorý nikdy neuznal Slovákov ako národ – sa z Rožňavy vyhráža vytasenou šabľou smerom na Vysoké Tatry. Šándor Márai – ktorý vítal Miklóša Horthyho na bielom koni v Košiciach a z toho istého slovenského mesta Ferenc II. Rákoczy – veľký a verný priateľ a spojenec Turkov proti Európe a mnohí ďalší... väčší – menší do bronzu odliati či inak vysochaní a po Slovensku rozostavení „nielenmaďari“, sa mlčky a spokojne usmievajú. A – trpezlivo čakajú na svoju chvíľu. Ak svoj zvrátený sen o zvrátení dejín späť do minulosti naplnia – nebude to iba ich zásluhou...

V uplynulom roku sme toho na „vlastnom ihrisku“ prehrali naozaj dosť. A pritom - najmä „vďaka“ vlastným!

Aj napriek skutočne rozsiahlej petičnej akcii – piaty most cez Dunaj v hlavnom meste Slovenska – opäť nenesie meno slovenskej osobnosti. Ani slovenská energetika nezostala v slovenských rukách. A každý deň nespočetnekrát prehráva aj naša kultúra v nerovnom zápase s presilou cudzej pakultúry... A čo náš - naozaj veľmi „ležérny“ – zápas o slovenskú tvár slovenského hlavného mesta Bratislavy...?

Čumil, paparazzi, francúzsky vojak, šenenáci... postupnou babylonizáciou zvanou vznešene „multikultúrnosť“ pokorne cúvame späť do plesnivého prítmia malomeštiackej „prešpuráckej požone“ za tichého „úžasu“ takmer výhradne Slovákmi obývanej slovenskej metropoly...

Zastavme ich, bratia! – aj sestry, Slovenky, a zastavme sa – pri tomto skutočne zarážajúcom jave! Neprichádza čas - tak ako v roku 1989 - a naliehavá potreba činu ako „Bratislava nahlas“? Nežiada sa dnes vydať aj – „Slovensko nahlas“?! Veď aj o slovenskosti slovenského vidieka svedčia pomaly už iba skanzeny.

Kde ešte na širokom okolí funguje taká výkonná práčka špinavých peňazí, také eldorádo bossov tzv. nadnárodného kapitálu? Kde „vládne“ taká generálne nemohúcnosť, ba úplná absencia urbanizácie hlavného mesta štátu? A že symbolické pokuty za zohavovanie jeho vzhľadu – skôr prilákajú ako odradia – tých, ktorí sa rozhodli – u nás a na náš úkor – rozmnožiť svoje peniaze? V tom si môžeme byť istí! Hovoriť dnes o „krásavici na Dunaji“ v súvislosti s Bratislavou – nemožno. Nieže po prižmúrení obidvoch očí - ani po ich vylúpnutí nie! Čo nás čaká a čo nás neminie?

Čaká nás všetko, čo sme my a aj naši predchodcovia zanedbali. Dávno aj včera... Je to náš prirodzený dlh voči sebe aj voči nám ako národu. A kým ho nevyrovnáme, nemôžeme byť – nielen oprávnene hrdí a sebavedomí na svoju národnú príslušnosť, ale nebudeme úspešní v žiadnom konaní pri zabezpečovaní našej budúcnosti. Čaká nás však predovšetkým naplnenie vlastných predsavzatí a - hoci je to práca pre niekoľko generácií – začať musíme my ako autori projektov.

Z konkrétnych naliehavých, praktických krokov smerujúci k dosiahnutiu nami vytýčených cieľov sú rozhodujúce dva. Prvým je nadviazanie komunikácie s vlastným národom. Najmä propagovaním našich myšlienok prostredníctvom osobností v slovenských elektronických médiách. Predovšetkým štátnych, podliehajúcich zákonom o verejnoprávnych inštitúciách. Aj keby sme si to mali vynútiť demonštráciami! Druhým je – nevyhnutnosť prebojovať sa do vrcholovej politiky a môcť účinne spolurozhodovať o osude nášho národa a jeho budúcnosti.

Aby sme to dokázali – nevyhnutne potrebujeme novú mladú krv, jej dynamiku a tvorivosť, jej odvahu. Našou úlohou je presvedčiť ju, nech nezrádza svoju generačnú šancu vytvoriť si vlastný život doma a po svojom. A presvedčiť ju tiež, nech túto neopakovateľnú životnú šancu nevymení za – možno lákavý, ale ponižujúci! - blahobyt sluhov. Navyše - sluhov cudzích pánov, v službe cudzím záujmom a cudzej budúcnosti.

Pre vysoké ciele neexistujú jednoduché ani okamžité riešenia. A v našom svete sa nedejú ani zázraky. Ak nepovažujeme za zázrak – už samotné národné prežitie Slovákov...

Takéto svetské „zázraky“ však majú svoje presné pravidlá a prísne podmienky, ktorých základom je vždy – buď celkom obyčajná, každodenná cieľavedomá a vytrvalá tvorivá práca, alebo neobyčajné hrdinstvo výnimočných jedincov – ako prejav aktívneho záujmu a ľudskej príčinlivosti pri zlepšovaní svojho života.

Kresba: Andrej Mišanek

Pri takomto konaní, ktoré je zároveň napĺňaním zmyslu života nám môže na cestu svietiť naše heslo – *Múdrosť, svornosť, vytrvalosť*... a viesť nás môže – malo by! – naše predsavzatie „... *presadzovať a vlastným príkladom tvorivej spolupráce slovenskej inteligencie aj realizovať ideu národného zmierenia, porozumenia a spolupráce všetkých, ktorí svojimi vedomosťami a schopnosťami chcú pomôcť slovenskému národu pri zabezpečení jeho úspešnej a dôstojnej budúcnosti*“.

My, členovia obnovenej SNR – ak chceme byť skutočnou elitou svojho národa, tak ako ňou boli naši predchodcovia a zakladatelia prvej SNR – my nemáme právo ani na bezradnosť, ani na pasivitu. Našim jediným právom je – povinnosť vždy dokázať nájsť to najlepšie východisko a našou jedinou výsadou je - vždy zodpovedne konať. Konať tak, aby sme boli nielen príkladom, ale zároveň aj živým východiskom - najmä z tých najhorších, zdanlivo neriešiteľných situácií – práve my. Keď už nie iným, tak aspoň svojou schopnosťou bezvýhradnej obetavosti pre svoj národ v čase, keď to potrebuje najviac. Teda vtedy, keď sa bez obetí nezaobíde...

Opäť prichádza taký čas, aby sme na spoločný prospech slovenského –dnes už znova politického - národa obetovali svoje pohodlie aj osobné záujmy a venovali všetok um aj schopnosti na prekonanie problémov a úspešné zvládnutie ďalšej z radu nikdy nekončiacich skúšok našej národnej zrelosti. Môže byť krajšia a vznešenejšia cesta k naplneniu zmyslu nášho osobného a zároveň aj zmyslu slovenského národného života? Pre nás, ktorí sme na posvätnom mieste našich dejín vykonali Devínsku prísahu – ani nesmie byť!

Všetko dôležité sme si už povedali, všetko podstatné sme vyhlásili... Nech teraz hovoria naše činy! Jedným z nich bude aj naša bezpodmienečná účasť na predčasných parlamentných voľbách 2006, aby sme pomohli zastaviť úpadok a aby sa NR SR – aj našim aktívnym pričinením! – začala meniť na pôvodnú 1. Slovenskú národnú radu – nielen názvom, ale najmä svojim zodpovedným prístupom k plneniu nezastupiteľného poslania najvyššej kolektívnej autority - bezvýhradne chrániacej práva a záujmy slovenského národa.

Čas zmeny je vždy časom skutkov! Máme príležitosť dokázať, že naša Devínska prísaha - nie sú iba slová!

akad. mal. VILIAM HORNÁČEK
Devín 30. apríl 2006

Vyhlásenie Slovenskej národnej rady

(pri príležitosti 2. výročia činnosti)

Ako – *Slobodná rada slovenského národa a najvyšší orgán cti a svedomia slovenskej národne uvedomelej inteligencie* – sme 1. mája 2005 dôrazne odmietli návrh európskej ústavy (EÚZ). Varovali sme, že jej schválením všetkými členskými štátmi by sa z EÚ stal centrálne riadený „superštát“ rozhodujúci o osudoch národov žijúcich na jeho území bez toho, aby – najmä také národy ako Slováci – mohli účinne brániť a presadzovať svoje prirodzené práva a záujmy, akými bezpochyby sú: *slobodne rozhodovať o vlastnej ceste a smerovaní, rozvíjať vlastnú autentickú kultúru, chrániť svoj trh a hospodárstvo, zabezpečovať svoju potravinovú a energetickú sebestačnosť, brániť si územnú celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc, uplatňovať zvrchovanosť vlastných zákonov na svojom štátnom území či presadzovať suverenitu národného štátu...*

Aj pri tomto osudovom rozhodnutí NR SR opäť zlyhala, pretože ako prvoradé nechránila kľúčové hodnoty a výsady našej znovuzískanej národnej slobody a štátnej samostatnosti, ale sa podriadila cudziemu návrhu a bez zásadných výhrad prijala – podľa nás neprijateľnú EÚZ – a schválila ju výraznou ústavnou väčšinou.

Po nevýraznom výsledku ľudového hlasovania o našom vstupe do EÚ – za „ponižujúco vyjednaných podmienok“ – naši vládni predstavitelia dobre vedeli, prečo v tejto otázke nedovolili slovenskému národu rozhodnúť najdemokratickejším inštitútom referenda, ale rozhodnutím poverili – už stabilne najnedôveryhodnejšiu ustanovizeň nášho štátu – NR SR!

Za pravdu nám však dali občania Francúzska a Holandska, ktorí sa sebavedome postavili na obranu svojich národno-štátnych záujmov a EÚZ referendom odmietli.

Aj náš ďalší spor s terajšou vládnou mocou strhol masku z jej skutočnej – servilnej a zbabelej tváre - a dokázal, že predstavitelia štátu ešte nemusia byť aj predstaviteľmi národa, ktorého meno štát nesie!

Hoci Výzvu našej „*Trojkráľovej iniciatívy na záchranu SND*“ podpísal nebývalý počet najvýznamnejších osobností slovenskej kultúry, duchovného a verejného života – to, čo v skutočnosti zabránilo odpredaju novostavby SND určenému cudzincovi a zachránilo ju pre slovenský národ a jeho kultúru – bol náš odhodlaný verejný protest pred NR SR! Nech sa tento čin stane príkladom potvrdzujúcim, že treba nielen múdro písať a hovoriť, ale v čase ohrozenia treba najmä múdro – teda odvážne, rozhodne a účinne – konať!

Verejné kupčenie s hlasmi poslancov v najvyššom zákonodárnom orgáne dosiahlo už takú „úroveň“ nemorálnosti, že sa súčasná NR SR oveľa viac podobá – na „verejný dom“, kde sa predáva aj vlastná dôstojnosť, akoby - čo i len pripomínala! - najvyššiu kolektívnu autoritu štátu...

Neprijateľným a v demokratickej spoločnosti neospravedlniteľným je aj ignorantstvo štátnych úradníkov voči iniciatívam občanov. Napríklad voči vecným argumentom odborníkov v oblasti našej energetiky – proti jej odpredaju do zahraničia - sa prejavuje s takou aroganciou, že predstavitelia štátnej moci už ani len formálne neodpovedajú na návrhy skutočných profesionálnych autorít. Tak sa správa iba samozvaná či zahraničím dosadená junta, ale nie vláda demokratického štátu!

Po odpredaji celých slovenských strategických odvetví, prirodzených monopolov, bánk, telekomunikácií... po ničení slovenskej štátnej suverenity a po zrušení Armády SR ... treba našim novým pánom už iba „doprivatizovať“ slovenskú energetiku a dopravu (aj s výsostným vzdušným priestorom SR), aby Slováci – ako národ – zostali bez akéhokoľvek vplyvu vo vlastnom štáte.

Práve doprivatizácia posledných zbytkov našej suverenity bude predmetom politického boja v nasledujúcich predčasných voľbách 2006!

Ak budeme aj naďalej uprednostňovať svoje osobné pocity pred našimi celospoločenskými povinnosťami a záujmami nášho národa – dokážeme tým nielen svoju nezrelosť si vládnuť, ale umožníme aj pokračovať v ničení našich spoločných hodnôt.

Ak sa nechceme stať spoluvinníkmi pokračujúceho rozkladu našej spoločnosti a zániku nášho štátu, musíme konať – bez ohľadu na všetky ostatné dôvody, ale s ohľadom na jediný, zato rozhodujúci cieľ, ktorým je pre každý národ – predovšetkým! - zabezpečenie vlastnej budúcnosti.

Zmena súčasných pomerov je životnou otázkou našej ďalšej slobodnej existencie a kvality nášho národného života. Jedinou nádejou ako zachrániť aspoň časť hodnôt, ktoré sme po stáročia vytvárali – je naša, čo najvyššia účasť vo voľbách a nekompromisné odmietnutie všetkých, ktorí nás do súčasného kritického stavu doviedli či skôr – ponižujúco dokopali!

Naším cieľom – od ktorého sa nesmieme nechať odradiť nikým, ničím a za žiadnych okolností – musí byť životaschopný, sebestačný a suverénny štát, schopný chrániť svojich občanov tak, ako mu to prikazujú nie cudzie, ale slovenské národnoštátne záujmy! Pretože pre náš súčasný stav, do ktorého sme sa dostali aj vinou našej občianskej pasivity a bezradnosti, neexistujú jednoduché ani krátkodobé riešenia, musíme začať tým, že si každý občan nášho štátu bude zodpovedne plniť svoje povinnosti. Ak si svoje povinnosti slobodných občanov slobodného štátu nebudeme plniť my, nemáme ani právo vyžadovať to od našich predstaviteľov.

Tak začnime hneď a začnime každý od seba!

EVA KRISTÍNOVÁ
LADISLAV ŤAŽKÝ
JÚLIUS BINDER
VILIAM HORNÁČEK
Devín 30. 4. 2006

Tri vlny devastácie slovenskej inteligencie. Budú ďalšie?

(Dokončenie z 1. strany)

Píšu v ňom: „Naši národní druhovia! Prosíme vás... v mene národa, maďarstva celej Karpatskej kotliny, v záujme našej budúcnosti, spojte sa a svojimi hlasmi podporte kandidátov Fideszu," píšu v liste.

Aj takýto druh manipulácie ľudí sa na Slovensku pestuje aj napriek tomu, že Európska únia sa zjednocuje na iných než na nacionalistických základoch. Možno aj preto, že oficiálne miesta neprotestujú a tvária sa, akoby sa nič nedialo. Často sa zabúda, že devastácia inteligencie v národe môže mať rôzne podoby a v pozadí môžu byť mnohoraké záujmy.

Po spolužití v spoločnom štáte Čechov a Slovákov, ktoré okrem výraznejších predností oproti predchádzajúcim vynúteným sobášom v rámci Rakúsko-maďarskej (uhorskej) monarchie malo aj tienisté stránky najmä v oblasti postoja k slovenskej inteligencii, obe republiky sa rozumne a v pokoji dohodli na rozdelení spoločného štátu. *Potom si devastáciu inteligencie každý urobil po svojom.*

Prvá vlna likvidácie slovenskej inteligencie bola po vojne a vyvrcholila Februárovými udalosťami 1948 a rokom 1955, kedy sa programovo likvidovala „národná a buržoázna inteligencia". Nahradili ju importovaní ochotníci, ktorých dosadili komunisti do uvoľnených funkcií. Odvďačili sa im oddanosťou až po hrob. Tí, čo museli odísť, často boli odborníci so znalosťami z podmienok v ekonomicky vyspelých krajinách a manažérskymi vedomosťami. Iní, čo po nich prišli, vystačili s repertoárom poznatkov a schopnosťami, ako likvidovať kapitalistické kádre, kulakov a buržoáznych nacionalistov.

Druhá vlna likvidácie slovenskej inteligencie nastala po roku 1968. Bola krutá nemenej ako tá prvá. Svoju úlohu zohrali zmanipulovaní „normalizátori". Ich „humanita" sa prejavila v tom, že na rozdiel od predošlej vlny ich nevyviezli z Bratislavy, ale nechali ich žiť a pracovať na vymedzených miestach, bez možnosti vplyvu na politický a hospodársky vývoj v krajine.

Tretia devastačná vlna slovenskej inteligencie sa paradoxne udiala v rámci neoliberálneho politického cyklu najmä po roku 1998. V tomto cykle boli z odborných funkcií vytlačení mnohí odborníci v dôsledku často nevýhodnej privatizácie národného majetku zahraničnými investormi a reštrukturalizačnými programami zameranými na prepúšťanie. Svojím dielom prispela k tomu aj vládna politika, ktorá nevenovala pozornosť vytváraniu nových pracovných miest s vyššou kvalifikáciou a zanedbala rozvoj ľudských zdrojov. Výsledok je, že vyše 200-tisíc Slovákov chtiac-nechtiac odišlo za prácou a lepším uplatnením do zahraničia.

Okrem toho, že privatizačný rušeň vytlačil z riadiacich postov slovenskú manažérsku elitu a nahradil ju zahraničnými riadiacimi štábmi, zanedbával vytváranie domácej kapitálotvornej vrstvy. To spolu so zaostávaním investícií do rozvoja vedy, vzdelania a kultúry spôsobilo značné škody v rozvoji ľudských zdrojov. Vrcholová manažérska elita musela prenechať riadiace pozície najmä v strategických podnikoch dôležitých pre existenciu Slovenska ako štátu, nadnárodným spoločnostiam. Niektorí sa uchýlili do Čiech, kde sa uplatnili v manažérskych funkciách v prospech českého štátu.

Nedomyslená rozvojová politika a prax v oblasti miezd, príjmov a zamestnanosti zneschopnila mnoho ľudí práce, ktorí boli odkázaní hľadať akúkoľvek prácu v zahraničí. Iní svoje šance často strácali márnym čakaním na vytváranie náročnejších pracovných pozícií v hospodárstve Slovenska. Balvan zvaný „rómska problematika" sa síce začal posudzovať tak, že existuje, ale sa tlačí nedostatočne riešený naďalej dopredu.

Rub privatizácie bol v priamej súvislosti nielen s prepúšťaním mnohých ľudí z manažérskych pozícií, ale aj s raketovým rastom cien, ktoré sa premietli na obyvateľstvo. Rastom cien ich produktov občania v podstate zaplatili zahraničným investorom náklady na privatizáciu. Efekt privatizácie pre občanov bol mizivý. V príjmovej úrovni pre väčšinu obyvateľstva takmer žiadny a v raste zamestnanosti minimálny a niekde záporný a v príležitostiach uplatniť sa na postoch s vysokou kvalifikáciou nedostatočný.

Ťažko nájsť odpoveď na otázku bežného občana, ktorý sa zvykne pýtať: „Prečo na Slovensku politici presadzujú, že všetko treba predať?" Napríklad Francúzsko výdatne profituje zo štátom ovládaného podniku Gaz de France, ktorému SR predala podiely Slovenského plynárenského priemyslu. Alebo Česko, ktoré má veľké zisky zo spoločnosti ČEZ, kde štát vlastní dve tretiny akcií.

Tiež rozhodnutie vlády Mikuláša Dzurindu predať Slovenské elektrárne štátom kontrolovanému talianskemu energetickému koncernu Enel, ktorý expanduje a bohatne na podnikaní v energetike, nie je v poriadku.

Enel, v ktorom má vplyv aj talianska vláda, získal (apríl 2006) šesťdesiatšesť percent akcií Slovenských elektrární, slovenského výrobcu elektriny. Hneď potom sa zmenil vrcholový manažment Enelu. Taliani obsadili šéfa elektrárne a tiež päť kresiel v sedemčlennom predstavenstve Slovenských elektrární. Do zostávajúcich dvoch zasadli zástupcovia ministerstva hospodárstva, ktorí budú vykonávať akcionárske práva štátu. Štát ako menšinový akcionár bude mať aj menšinu v pätnásťčlennej dozornej rade, kde dostal dve miesta. Zástupcovia zamestnancov budú piati, zvyšok obsadili nominanti Enelu.

Vláda Mikuláša Dzurindu tak dala zbohom ďalšiemu potencionálne prosperujúcemu, pre suverenitu a životnú úroveň Slovákov dôležitému strategickému podniku. Nie je celkom férové, že sa to stalo necelé dva mesiace pred predčasnými voľbami. Koľko dostal za jednu najväčšiu privatizáciu poradca Pricecewaterhouse Coopers, zostalo tajomstvom.

Problém je aj v tom, že mnohí ľudia to chápu ako nedôveru vlády k schopnostiam slovenskej manažérskej elity manažovať veľké prosperujúce spoločnosti. Pritom pri mizérii, ktorá prevláda v kúpnej sile obyvateľstva, bolo by na mieste, ak by štát aspoň sčasti mohol regulovať ceny elektrickej energie a plynu, vodnéhostočného, ktorých raketový nárast drasticky znižuje už aj tak nízku kúpnu silu občanov.

Na Slovensku sa stalo tradíciou, že všetko zahraničné je lepšie a tí, čo prišli z cudziny zveľaďovať Slovákmi vytvorený majetok, kultúru a spôsob života či hodnoty, sú lepší a povolanejší, než domáci. Tento osudový omyl sa presadzoval ľuďmi, ktorí boli v štáte pri moci nielen vo vlnách pozývaných poradcov, odborníkov, manažérov, politických inštruktorov, vedúcich činiteľov všetkého druhu a kalibru (od rokov päťdesiatych až podnes), ale aj v často nevýhodnej privatizácii, ktorou sa odovzdávali majetky, suverenita a manažérske kompetencie do cudzích rúk.

K inému záveru došla po skúsenostiach s privatizáciou nová poľská pravicová vláda, ktorá nechce privatizovať viaceré kľúčové štátne podniky. Treba kladne hodnotiť toto rozhodnutie poľskej vlády. Najmä to, že sa vláda rozhodla rozvíjať tieto spoločnosti s cieľom vytvoriť *„ poľskú značku a poľský kapitalizmus".*

Kto je štát? Nie sú to tí, ktorí prerozdeľujú pomocou štátu obrovské miliardy korún, ustanovujú odborne nepripravených politických nominantov do riadiacich funkcií a vzapätí kritizujú, že štát je nefunkčný a zlý hospodár? Je slabou útechou, že po privatizácii daňový poplatník bude mať istotu, že kradnutie a tunelovanie prestane a nebude sa prekrývať ich daňami. Stačí takýto názor na to, aby štát predal v privatizácii nielen celý svoj majetok, ale aj suverenitu, istoty a manažérske špičkové posty, dôležité pre hladké fungovanie štátu? Politici si asi neuvedomujú, aký je dosah privatizácie na občanov a krajinu. Pritom mnohí z nich sa bijú do pŕs, že im ide len a len o dobro ľudí a štátu. Je to naozaj tak?

Niet divu, že v takejto situácii nastáva masový odliv vzdelaných ľudí do zahraničia za prácou, lepším zárobkom či kvalitou života. Je ich vyše dvestotisíc. Je skutočnosťou, že už v súčasnosti najmä mladí ľudia odchádzajú z krajiny, či už za výhodnejšími podmienkami študovať, alebo za prácou, či prosto emigrovať do štátu, kde sú životné pomery konsolidované. Napríklad do Kanady, Rakúska, Čiech, Slovinska alebo Škandinávie.

Zložitejší problém do diskusie je devastácia inteligencie. Doterajším vládam neprekážalo, že na Slovensku do vysokých funkcií, ktoré vyžadujú odbornosť, presadzovali politických nominantov, ktorí často zastávajú vysoké funkcie bez toho, aby mali na to príslušnú odbornosť a iné predpoklady. Verejnosť kritizuje tento stav a dožaduje sa toho, aby sa nahradilo stranícke riadenie ekonomiky v záujmoch politických strán odborným riadením v záujme štátu a občanov. Politici sa proti tomu statočne bránia a nič sa nemení. Naďalej umiestňujú svojich straníkov, rodinných príslušníkov a priateľov, priaznivo naklonených nezávislých poslancov do dozorných rád a iných funkcií v štátnych podnikoch a inštitúciách. Paralelne s touto praxou prebieha exodus schopných a odborne zdatných ľudí zo Slovenka do cudziny, kde hľadajú lepšiu sebarealizáciu a spravodlivejšie podmienky pre prácu a život.

Tretia vlna devastovania slovenskej inteligencie sa smutne spája aj s politickými procesmi na inscenovaných kauzách z obdobia politického cyklu pred rokom 1998. Vyhlásenia súdov – nevinný - z procesov a vyšetrovaní, ktoré mali charakter politických objednávok, ukázali, že často sa nešlo po správnej stope. Následne sa ukázalo, že treba korigovať prepálené snahy obviňovať odborníkov z politických príčin len preto, že boli nominovaní v inom politickom cykle, súdnictvu nechať právomoci, ktoré mu prislúchajú a nezasahovať do činnosti súdov.

Ak sa hovorí o tretej vlne devastácie slovenskej inteligencie, nebolo by správne, ak by sa s kritikou tejto vlny spájali aj také prúdy, ktoré usilujú očistiť spoločnosť od zločincov, defraudantov, mafiánov, zlodejov, špekulatívnych privatizérov a korupčníkov.

Výmena názorov o devastácii slovenskej inteligencie vyznieva nelichotivo: Tri vlny vypudenia a odchodu kvalifikovaných ľudí a špičkovej inteligencie do zahraničia a zo svojich odborností negatívne poznačili Slovensko. Tri generácie ľudí na Slovensku boli a sú permanentne zaťažované bojom proti čarodejniciam, či neprofesionálnym prístupom k rozvoju ľudských zdrojov na Slovensku.

Počnúc rokom 1945, keď sa pohon na čarodejnice začal prenasledovaním predstaviteľov Hlinkovej gardy a exponentov z prvej Slovenskej republiky, pokračoval neúnavne ďalej. V roku 1948 sa namieril aj proti tým straníckym predstaviteľom a prívržencom režimu, ktorí vstúpili do politiky a verejného života v roku 1945. Potom pokračoval ďalej tiež proti prívržencom vlastnej strany a nepohodlným ľuďom, ktorí sa neorientovali tak, ako bolo politickým establišmentom požadované a poradcami z ZSSR nalinajkované. Nová „normalizačná" vlna honby na čarodejnice po roku 1970 poznačila slovenskú inteligenciu nie menej ako predošlé. Jej jadrom bolo obviňovanie s osobitným zreteľom na udalosti v roku 1968.

Najnovšia vlna honby na čarodejnice dostala podobu zverejňovania zoznamov agentov. Jej neakceptovateľnou črtou je, že neočisťuje spoločnosť od skutočných vinníkov, ktorí preukázateľne škodili ľuďom a národu. Nediferencuje vinníkov, ktorí prenasledovali svoje obete a nesnaží sa odčleniť tých, ktorí možno nemajú až taký rozsah pochybenia, aký sa im hádzaním do jedného vreca s ostatnými v zoznamoch pripisuje. Slováci by privítali, ak by sa Úrad pamäti národa začal zaoberať aj dávnejšou minulosťou a priblížil, kto a prečo devastoval slovenskú inteligenciu kolaboráciou za úplatu a pričinil sa o asimiláciu miliónov Slovákov, pre ktorých iná voľba dlho ani neexistovala.

Nebolo by správne, ak by sa podobné aktivity pričiňovali o kriminalizáciu spoločnosti ako celku. Môže to mať negatívny vplyv na utváranie hodnotového systému, spôsob správania ľudí a na formovanie kultúrneho a politického prostredia v krajine. Deformovaný hodnotový systém v spoločnosti výrazne oslabuje formovanie kladného vzťahu k identite vlastnej krajiny, spokojnosti ľudí v štáte a nadobúdanie patriotizmu mladých pri prejavovaní zdravého vlastenectva k štátu, národu a európanstvu.

Teraz je zatieňovaný politikou niektorých politických strán, ktoré svoje záujmy uprednostňujú pred celospoločenskými. Slovensko sa nemôže hrdiť priaznivou spoločenskou atmosférou správania sa v súlade s hodnotami dobrej kvality života. Skôr sa hovorí o rastúcej miere korupcie, o tendenciách obchádzať zákony, o tom, ako obohacovať seba a svoje spriaznené duše aj za cenu klamstva a podvodu, ako sa dá prežiť v atmosfére rastúceho stresu a napätia a pod. V tejto oblasti treba usilovať o zmeny k lepšiemu. Chce to jedno. *Odborne zdatne pripravenú inteligenciu, hodnotovo správne orientovanú, schopnú a ochotnú okrem vlastných, zastávať záujmy ľudí a vlastného štátu.*

K tomu treba okrem iného profesionalizovať štátnu a verejnú správu, čo sa zatiaľ nepodarilo. Čo je horšie, zrušením Úradu pre štátnu službu politici dosiahli, že opäť štátna správa sa dostala do rúk politickým stranám. Zrušil sa úrad, ktorý mal za úlohu profesionalizovať a odpolitizovať štátnu správu. Jeho zrušením sa posilní systém uplatňovania politickej moci v štáte. Okrem odborných predpokladov štátni úradníci budú potrebovať pre udržanie sa v pozíciách aj politickú vôľu politických strán. *Ak nebude tak..., obavy zo štvrtej vlny devastácie dôležitého segmentu slovenskej inteligencie možno budú opodstatnené.* Návrat k možnostiam tzv. politických čistiek by bol hrozivý. *Ďalšiu vlnu devastácie slovenskej inteligencie by už Slovensko prežiť nemuselo.* Všade inde v EÚ sa do značnej miery podarilo štátnu správu profesionalizovať a odpolitizovať. Na Slovensku sa tak nestalo. To značí, že sa ťažko vymaní z balkánskeho štýlu riadenia vecí verejných, ktorý škodí nielen štátu, ale najmä občanom.

JOZEF MIHALIK
Autor je profesor na Trnavskej univerzite

Kresba: Andrej Mišanek

Judášovo evanjelium

National Geographic Society oznámila, že plánuje vydať taliansky preklad textu tzv. Judášovho evanjelia. Ide o 31 strán rukopisu v kóptskom jazyku, ktorý bol vraj prvýkrát vystavený v Ženeve v roku 1983. Vraj ide o prvý preklad vôbec do taliančiny. Katolícky kňaz Thomas D. Williams, dekan teologickej fakulty Pápežskej univerzity *Regina Apostolorum* v Ríme poskytol v tejto súvislosti agentúre *Fides* rozhovor.

- Čo je Judášovo evanjelium?

- Rukopis, ktorý by mal byť autentický, pochádza pravdepodobne zo IV. alebo V. storočia. Ide o kópiu, ktorá je ešte staršieho pôvodu. Dokument vznikol v prostredí gnostickej sekty *kainitov* (názov odvodený od Kaina). Popisuje Judáša Iškariotskeho v kladnom svetle, rozprávajúc o tom, ako poslúchol božský príkaz vydať Ježiša Krista do rúk vtedajších autorít, aby tak zachránil svet. Je možné, že ide o kópiu Judášovho evanjelia, o ktorom sa zmieňuje svätý Irenej z Lyonu vo svojom diele „proti hrerezám“, napísanom okolo roku 180 po Kristovi.

- Keby sa tento dokument ukázal ako autentický, na ktoré otázky by sa vzťahoval z tradície kresťanskej viery? Dokázal by zatriasť základmi kresťanstva, ako to hypoteticky napísali niektoré denníky?

- Istotne nie. Gnostické evanjeliá, ktorých verzií okrem Judášovho jestvuje nie-koľko ,nie sú vo svojej podstate kresťanskými dokumentmi. Prečo? Ich pôvod je v synkretických sektách, ktoré do nich vkladali úryvky z rozličných náboženstiev, medzi nimi aj z kresťanstva. Prvotná Cirkev odmietla tieto dokumenty už od prvého okamihu, keď sa objavili a to pre ich nezlučiteľnosť s kresťanskou vierou. Judášovo evanjelium patrí medzi ne, napriek tomu, že má značnú historickú hodnotu, lebo nám môže pomôcť lepšie poznať gnostické hnutie. Ale nijakým spôsobom nespo-chybňuje kresťanskú vieru.

- Je pravda, že Cirkev sa pokúsila zatajiť tento a iné apokryfné texty?

- Toto sú mýty, ktoré začal šíriť Dan Brown a iní teoretici fantázie. Stačí zájsť do ktoréhokoľvek katolíckeho kníhkupectva, kde môžete nájsť kópiu gnostických evanjelií. Kresťania nemusia pokladať ich obsah za hodnoverný, ale nejestvovala žiadna snaha zatajiť ich.

- Môže dokument takého historického druhu konkurovať tradičným kresťanským prameňom ako sú napríklad štyri kánonické evanjeliá?

- Nemali by sme zabúdať, že gnosticizmus sa zrodil v polovici druhého storočia a Judášovo evanjelium, ak je autentické, pravdepodobne vzniklo v druhej polovičke toho storočia. Prikladať mu zveličenú historickú váhu je, ako keby som ja alebo vy dnes napísali text o americkej občianskej vojne, ktorý by bol následne použitý ako prvotný historický prameň. Text Judášovho evanjelia nemohol byť napísaný očitými svedkami, ako to bolo v prípade kánonických evanjelií.

- Z akého dôvodu sa poprední predstavitelia gnostického hnutia mohli zaujímať od osobu Judáša?

- Jeden z hlavných rozdielov medzi krédom gnostikov a kresťanov sa týka pôvodu zla vo vesmíre. Kresťania veria v dobrotivého Boha, ktorý stvoril dobrý svet a že v dôsledku nesprávneho použitia daru slobody, hriech a skazenosti mravov vstúpili do sveta a priniesli so sebou neporiadok a utrpenie.

Gnostici však Boha obviňujú zo zla, ktoré je prítomné vo svete a jemu pripisujú zodpovednosť, že stvoril svet v tejto neusporiadanej a nedokonalej podobe. V dôsledku toho prehodnocujú postavy Starého zákona, ako napríklad Kaina, ktorý zabil brata Ábela, a Ezaua, staršieho Jakubovho brata, ktorý za hrsť šošovice predal svoje právo prvorodenca. Judáš perfektným spôsobom zapadá do gnostických kánonov, pretože poukazuje na Boha, ktorý chce vniesť zlo do sveta.

- Ale Judášova zrada nebola nevyhnutná v Božom pláne, ako vyplýva z textu?

- Boh, ktorý je vševediaci, vie veľmi dobre, aké rozhodnutia urobíme a je vstave prekrížiť aj naše pomýlené rozhodnutia vo svojom prozreteľnostnom pláne so svetom. Ján Pavol II. vo svojej poslednej knihe výrečne uvažuje o tom, ako Boh neprestajne vie aj zlo, ktorého sa môže dopustiť človek, premeniť na dobro. To ale neznamená, že Boh má úmysel spôsobiť nám zlo, alebo že chcel, aby Judáš zradil Ježiša. Ak by to nebol urobil Judáš, bol by to urobil niekto druhý. Autority už rozhodli usmrtiť Ježiša a bola to len otázka času.

- Aký je postoj Cirkvi k Judášovi? Je možné ho rehabilitovať?

- Katolícka cirkev má právo, na základe výsledkov kanonizačného procesu vyhlásiť niektoré osoby za sväté. Nemá ale analogickú možnosť potvrdiť, že iné osoby boli odsúdené. Z historického hľadiska mnohí ľudia sa domnievajú, že Judáš sa nachádza v pekle, na základe vážneho obvinenia, ktoré vyslovil Ježiš: *Bol by lepšie pre toho človeka, keby sa nebol narodil* (por. Mt 26,24) Nakoniec ani tieto slová nie sú definitívnym výrokom o jeho osude. Ján Pavol II. v roku 1994, vo svojej knihe *Prekročiť prah nádeje* napísal, že toto Ježišovo vyhlásenie nemožno s istotou vnímať v zmysle večného zatratenia.

- Ale ak je niekto, kto si zaslúži peklo, nie je to práve Judáš?

- Iste, mnoho ľudí si zaslúži peklo, ale nikdy by sme nemali zabúdať, že Božie milosrdenstvo je nekonečne väčšie ako naša zloba. Peter a Judáš, napríklad, sa dopustili veľmi podobných chýb: Peter zaprel Krista tri krát a Judáš ho zradil. Napriek tomu je Peter teraz uctievaný ako svätý, kým Judáš je jednoducho zradca. Základný rozdiel medzi nimi nie je prirodzenosť alebo závažnosť ich hriechu, ale ich ochota prijať Božie odpustenie. Peter oplakal svoje hriechy, vrátil sa k Ježišovi a bolo mu odpustené. Evanjelium ale hovorí o tom, ako sa Judáš zo zúfalstva obesil.

- Prečo Judášovo evanjelium vzbudzuje tak veľa záujmu?

- Podobné relatívne teórie o Judášovi istotne nie sú novinkou. Stačí uviesť muzikál z roku 1973 *Jesus Christ Superstar*, v ktorom Judáš spievajúc hovorí, že v skutočnosti nemyslel na odmenu ... alebo v románe Taylora Caldwella z roku 1977 *Ja, Judáš*. K nečakanému úspechu a ekonomickému zisku *Da Vinciho kódu* iste prispelo oprášenie teórii tohto typu. Michael Baigent, autor knihy *Holy Blood, Holy Grail*, ktorý nedávno publikoval knihu s názvom *The Jesus Papers – Texty o Ježišovi*, uvádza zasa otrepané, staré teórie o Ježišovi, ktorý prežil ukrižovanie. A naposledy v tzv. vedeckej štúdii, týkajúcej sa rozprávania evanjelia o tom, ako Ježiš kráča po vode sa tvrdí, že mu to umožnili vhodné meteorologické podmienky, že totiž Ježiš kráčal v skutočnosti po ľade. Koniec koncov pre tých, čo *apriori* odmietajú možnosť jestvovania zázrakov, akákoľvek, aj výstredná teória, je vstave poprieť presvedčenie kresťanov.

Poznámka:

Gnosticizmus (gr. gnosis = vedomosť, poznanie) – nábožensko-filozofický smer v 2. storočí. Bol zmiešaninou kresťanských a pohanských prvkov. Vychádzal z pohanstva a hlásal dosiahnutie spásy poznaním. Jeho stupenci sa hlásili k dualizmu. Podľa nich svet ako dielo nižšieho boha Demiurga je zlý, nedokonalý a nepriateľský voči všetkému, čo je duchovné. Kristus je iba poslom Najvyššieho Boha, ktorý nemal ľudské telo, ani nezomrel na kríži, ale priniesol poznanie (gnosis) pre cestu k spáse. Hnutie malo niekoľko učiteľov a každý mal odlišnú interpretáciu gnosticizmu.

Podľa Zenitu preložil
P. FRANTIŠEK SOČUFKA, SJ

Kresba: Andrej Mišanek

Za uchovanie kultúry slova

Človek sa od všetkých živých tvorov odlišuje myslením a rečou. Reč slúži nielen na každodenné dorozumievanie, ale je i tvárou a svedectvom národa, jeho kultúrnosti a je základom zachovania jeho identity. Toto si uvedomujú všetky kultúrne národy na svete a preto si svoj jazyk pestujú, zveľaďujú a ochraňujú. Slovensko má však smutné prvenstvo, keď ako v jedinej európskej krajine sa našli intelektuáli, ktorí všetky tieto zásady nekultúrne pošliapali. Vo veku masmédií má televízia významné postavenie a každá vláda , tobôž vláda demokratického štátu, ju preto považuje aj za významného pomocníka pri kultivovaní a vzdelávaní národa vo všetkých oblastiach, vrátane jazykovej. Neplatí to však na Slovensku. Súčasné vedenie STV porušuje všetky zásady kultúrnosti a slušnosti, na ktoré si už ostatná Európa zvykla ako na každodenný chlieb, ale neprekáža to slovenskej vláde, ani poslancom, ani Rade pre vysielanie a retransmisiu, ktorá sťažnosti občanov a spoločenských organizácií „slušne“ ignoruje. Spomenieme aspoň niektoré najkrikľavejšie príklady neúcty k vlastnému jazyku.

Každý má právo na čo najdokonalejšiu zrozumiteľnosť, navyše, ak si vysielanie sám platí. Ako možno tolerovať dabovanie zahraničných filmov do češtiny, ktoré je financované verejnoprávnou slovenskou televíziou a teda z peňazí koncesionárov? Je to neúcta nielen k nášmu jazyku, jeho poslaniu, ale aj k slovenským hercom.

Programy v češtine sú vysielané v najsledovanejších časoch a to nielen pre dospelých, ale čo je horšie aj pre deti a mládež. Pre zaujímavosť, Česi si aj slovenské filmy dabujú.

Je chybou, ak v televízii vystupuje verejný činiteľ, ktorý hovorí nekultivovane, nedodržiava ľubozvučnosť, mäkkosť, rytmický zákon, vetoslovie a ďalšie charakteristiky slovenského jazyka, ale je smutné ak to nerešpektujú moderátori a redaktori, ktorých je to každodenným chlebom. Mnohí priam spievajú, čím sa prispôsobujú češtine, alebo angličtine. Každý divák ma právo na úctu a slušnosť. Keď nevieme, čo to je, tak si berme príklad z ostatnej Európy. Keď napríklad na televíznej stanici 3 sat, čo je nemecko-rakúsko-švajčiarsky projekt, hovorí niekto čo len trochu menej štandartne, idú titulky v spisovnej nemčine. Im netreba vysvetľovať, čo je sebaúcta a dôstojnosť.

Každý jazyk nepretržite rastie a vyrovnáva sa s novými názvami, či už v odbornej, alebo krásnej literatúre. Tu sa na veľkej ploche vzdávame možnosti podporovať jeho prirodzené tvarovanie a rast. Je trestuhodné, ak sa používajú cudzie výrazy tam, kde máme dobré naše pomenovania. Nechápeme napr. prečo televízni redaktori sa snažia premenovať našich poľnohospodárov na farmárov, keď pôvodné pomenovanie je výstižné. V opačnom prípade by tam museli pracovať aj kovboji.

Súčasná situácia nám pripomína rok 1931, keď sa Václavovi Vážnemu podarilo vydať Pravidlá slovenského pravopisu, s cieľom čechizovať slovenčinu. Pripomíname, že čechoslovakizmus je vo svojej podstate ideológia, ktorá sleduje postupnú asimiláciu Slovákov, a teda v konečnom dôsledku etnocídu slovenského národa. V súčasnosti je najdôležitejším poľom tohto snaženia televízia. Ukážme aj my, tak ako naši predchodcovia v 30-tych rokoch, že vieme toto nebezpečenstvo pomenovať a dokážeme sa mu rázne a dôstojne postaviť. Dôrazne pripomíname, že toto je náš vnútorný boj a nemá nič spoločné s vyvolávaním averzie voči susednému českému národu.

Súčasný nápor bulváru v STV len dokresľuje kultúrnu úroveň jej vedenia. Napríklad relácia Peniaze na ruku sa všade v Európe vysiela len na tých podradnejších kanáloch. Už pre slušnejšie stanice vysielať takúto reláciu je pod úroveň. STV sa priamo pred našimi očami zmenila na organizáciu, kde dostávajú priestor najmä ľudia, ktorým chýbajú elementárne základy európskej kultúry, slušnosti a sebaúcty.

Na základe uvedeného vyzývame Radu STV, Radu pre vysielanie a retransmisiu, všetkých politikov, členov nového parlamentu a vlády, ale aj všetkých umelcov a kultúrnu verejnosť, aby svojou činnosťou a vplyvom pomáhali uskutočniť také zmeny vo vysielaní verejnoprávnych, ale aj súkromných médií, aby sa tieto stali synonymom slovenskej kultúry na najvyššej úrovni.

INICIÁTORI:

Vospolnosť
I. MO Matice slovenskej
Spoločenstvo kresťanské Slovensko
Bernolákova spoločnosť
Spoločnosť Andreja Hlinku
Slovenská organizácia
na ochranu práv ľudských a národných
Podpísané ďalšie osobnosti
politického a kultúrneho života

INKA LUKÁČOVÁ

Tvoj raj je láska

Modlitbou za láskou

Bože, poslal si mi modlitbu.
Doprevádzame sa cez seba
až k rozjímavým svetom,
rýchlejšie než rýchlo,
no predsa ľudsky naťahujem prst,
dotýkam sa kríža,
čo rastie od zeme
k ramenám raneného neba.
Bože, zoslal si mi seba.

Z Tvojej láskavej vôle
slobodná je i moja vôľa,
necestu svetom
zmôže preobrátiť na cestu,
vyvedieš ju, Bože,
tou cestou cez pohorie ohňa
ako jasnú a bielulinkú nevestu,
nech duša zvie,
že Tvoj raj je Láska.

Bázeň od Boha

Sviečku v Božom chráme
oslovuje plameň.
Stojím v treťom rade
spočiatku ako svieca.
Keď zvony povzbudzujú
čistý hlas k nebesiam,
pod ohňom Slova
roztápam sa,
stekám od hlavy na kolená.
Kľakám si,
malá, mäkká v duši
a Boh, zdá sa mi,
v pokľaku pri mne
modlí sa za mňa s bázňou
a necháva mi Seba
v tvárnej duši túžiť.

Hľadač pravdy

v interpretácii dejinných udalostí

Vstup profesora Františka Vnuka do slovenskej historiografie po novembri 1989 bol ako svieži závan jarného vetra do zatuchnutej zimnej stariny, ktorú predstavovala marxistická historiografia. Vedeli sme niečo o jeho historických štúdiách z novodobých európskych a najmä stredoeurópskych dejín, ale získať do našich vedeckých knižníc niektorú z nich bolo prakticky nemožné. O to sa starala zvláštna služba štátnej bezpečnosti na pražskom poštovom úrade, ktorá kontrolovala všetky zásielky, prichádzajúce zo západu do našich knižníc. A tí, čo sa aj z Matice slovenskej dostali do zahraničia, ako napr. do Library of Congress, plnili iné úlohy, než aby sa starali o doplnenie našej národnej knižnice o cenné zahraničné slovaciká.

Až pád berlínskeho múra a rozpad mocenských štruktúr všemocnej štátostrany v Česko-Slovensku umožnil prísun exilovej literatúry zo zahraničných intelektuálnych stredísk z USA, Kanady, Ríma, Mníchova a z iných častí sveta. Tak sa nám konečne dostali do rúk aj práce exilového historika Františka Vnuka, písané na základe štúdia zahraničných prameňov a archívnych dokladov, mnohoráz neprístupných režimovým historikom. Vzbudili zaslúženú pozornosť, pretože boli písané bez ideologických a triednych obmedzení. Na jednej strane vzbudili obdiv, na druhej strane odpor všetkých tých historikov, ktorých výsledky práce boli spochybnené novými aspektmi, ktoré vniesol autor na historické fakty, novými poznatkami i novou interpretáciou historických udalostí videnou nie cez prizmu marxizmu-leninizmu, ale v širokom európskom kontexte historického bádania nepodliehajúceho tlaku ideologických a mocenských centier.

V mnohých prípadoch, súvisiacich najmä s povojnovým vývojom stredoeurópskych a východoeurópskych krajín, bola marxistická historiografia natoľko poplatná ideologickým cieľom komunistických strán jednotlivých štátov a záujmom medzinárodného komunistického hnutia, že práce exilových a západných historikov narazili na múr odporu, nezáujmu a ignorancie. Takto to bolo aj s niektorými prácami našich exilových historikov.

Najlepším príkladom toho je vývoj náhľadov na úlohu Sovietskeho zväzu v II. svetovej vojne a na povojnové politické usporiadanie Európy, resp. Strednej Európy a Česko-Slovenska. Dochádzalo dokonca k zásadným, nepravdivým posunom v historickom vedomí národov. Ako príklad možno uviesť aj u nás rozšírený názor, akoby komunizmus vznikol na obranu proti fašizmu a nacizmu, hoci vieme, že export revolúcie a bolševizmu z revolučného Ruska podmienil vznik autoritatívnych režimov, najskôr v Maďarsku, potom v Taliansku, Španielsku a iných európskych štátoch.

Historik František Vnuk neustále reaguje na posuny v politickom nazeraní na vplyv komunizmu na Európu i na osudy vlastného národa, pretože ináč sa nedá dospieť k objektívnemu zhodnoteniu vývoja Slovenska po Mníchove 1938. Zo širokého obsahového záberu Vnukových publikácií ako príklad uvádzame niektoré myšlienky z jeho príspevku k 60. výročiu skončenia II. svetovej vojny a jej vplyve na pomery na Slovensku. Vystúpenie prezidenta Busha na oslavách tejto dejinnej udalosti priviedlo do rozpakov mnohých našich historikov, zotrvávajúcich aj po novembri 1989 na starých ľavicových mýtoch, pretože pripomenul to, čo sme už dávno očakávali, že bude povedané: Koniec II. svet. vojny neznamenal pre Poľsko, pobaltské a ďalšie stredoeurópske národy koniec totality, ale vstup do novej. Posunul do popredia zásadný problém súčasnej historiografie - potrebu rovnakého hodnotenia oboch totalít aj pre dejiny Slovenska. Potom sa nebudú obchádzať, tabuizovať alebo zamlčovať mnohé historické udalosti, ktoré nezapadali do bieločiernej schémy marx-leninských ideológov. Napr. kto dnes u nás pozná veľmi výstižný výrok Viačeslava Molotova, ktorý povedal pri príprave paktu roku 1939 priam do filmových kamier: "Nemecký nacionálny socializmus je tiež socializmus."Ale keď dnes počúvate naše správy, hovoria o neonacistoch ako pravicových extrémistoch. Ešte horšie rozdiely vo verejnej mienke usilovne infiltrovanej komunistickými osvetármi môžeme zaznamenať v mytológii o "osoloboení" a prechode frontu v našej krajine. Doteraz sa nenašli u nás historici, umelci, dramatici, filmári, či spisovatelia, ktorí by povedali pravdu podľa svedomia, ako to robí historik Fr, Vnuk a jeho mladší nasledovníci.

Pred 60 rokmi oficiálne skončila II. svetová vojna v Európe. Prestali boje na frontoch. ale nemožno hovoriť, že nastal opravdivý a túžobne očakávaný mier. Skôr sa dá povedať, že začala tzv. studená vojna – a ako v každej vojne, aj tu prvou obeťou bola pravda. Vo svete rozdelenom na tzv. socialistický tábor a tzv. slobodný svet sa písala história vojny a povojnového vývoja z dvoch protichodných hľadísk. Následky tejto polarizácie pretrvávajú u nás dodnes. Veľkolepá oslava 60. výročia zakončenia II. svetovej vojny – víťazstva nad nacizmom a fašizmom – sa konala 9. mája 2005 v krajine, ktorá ľudskými a materiálnymi obetami najviac prispela k porážke nacizmu. Na oslavách sa zúčastnilo 58 hláv štátov a popredných osobností súčasneho politického života, medzi nimi aj prezident USA George W. Bush, nemecký kancelár G. Schroeder, náš prezident I. Gašparovič a ďalší. Sú však aj štáty, ktoré pozvanie odmietli. V ich mene prehovorila prezidentka Lotyšskej republiky Vaira Vike-Freibergová, ktorá neúčasť odôvodňovala takto: „Porážka nacizmu neznamenala oslobodenie troch pobaltských republík. Litva, Lotyšsko a Estonsko sa ocitli pod brutálnou okupáciou rovnako cudzieho totalitárneho režimu – Sovietskeho zväzu". V ďalšom texte odmietnutia lotyšská prezidentka hovorí, že podobná situácia sa vzťahuje aj na ostatné stredoeurópske štáty. Záverom poukazuje na zdvorilo obchádzanú skutočnosť, že v rokoch 1939-1941 Sovietsky zväz bol vlastne spojencom nacistického Nemecka a dodáva, že „dvaja totalitní diktátori – Hitler a Stalin – spoločne kládli základy krvavého svetového konfliktu, aký nemá páru v dejinách ľudstva" (Spiegel, č. 17/2005 z 25. apr. 2005). Sovietsky zväz nevstúpil do protihitlerovskej koalície, aby pomáhal poraziť nacizmus – on bol do nej nedobrovoľne „vstúpený" Hitlerom!Ako pre pobaltské republiky a Chorvátsko aj pre Slovákov koniec vojny znamenal stratu samostatnosti i stratu národnej suverenity. Slovenská republika rokov 1939-45 nebola dokonalá; bola poznačená znamením doby, pretože nemohla byť iná, ako bola Európa, v ktorej vznikla a jestvovala. Bola autoritatívnym štátom a zaumienený kritik nájde v nej aj prvky, ktoré sú v jeho očiach nedemokratické alebo totalitné. Neslobodno však prehliadnuť, že bola nezvratným výsledkom organického rastu a dospievania národa. A preto bolo neprístojné a proti všetkým pravidlám normálneho politického vývoja prijať jej zánik bez protestu, alebo ho dokonca schvaľovať. Bol to tragický krok dozadu. Vyhlásenie suverenity slovenského národa v r. 1992 a vznik SR v r. 1993 sú vlastne tichou rehabilitáciou – samozrejme, v nových politických súradniciach – toho stavu, v ktorom sa slovenský národ nachádzal pred koncom vojny, t.j. suverénny národ v samostatnom štáte.Víťazmi nad fašizmom a prvými poslami nového mierového veku, ktorý mal po porážke fašizmu nasledovať, boli vojaci Červenej armády. Politicko-ideologický folklór v historiografii, v literatúre, vo výtvarnom umení ich predstavuje ako hrdinov „bez bázne a hany", ochrancov žien a detí, nositeľov slobody. Je však podstatný rozdiel medzi folklórom a skutočnosťou; pre tú jednoduchú príčinu, že nikto nemôže priniesť, čo nemá a rozdávať, čo nikdy ani nepoznal. Ľudia, ktorí vyrastali v tupom totalitnom systéme a boli odchovaní vlčou ideológiou triednej nenávisti, sa nepremenili na baránkov demokracie, keď prekročili hranice Slovenska. A teda aj „oslobodenie Slovenska hrdinskou Červenou armádou" treba vidieť v tomto svetle. Červená armáda ukázala Slovensku i celému svetu svoju udatnosť, húževnatosť i hrdinstvo. Prispela k porážke nacizmu a s uznaním sa skláňam pred veľkými obeťami. Česť hrdinom a večná pamäť tým, čo v bojoch padli! Ale nemožno zatvárať oči pred rubom skutočnosti. Červená armáda odhalila „oslobodeným" národom strednej Európy v brutálnej podobe aj svoju nedisciplinovanosť, typickú orientálnu krutosť i bezohľadnosť a neschopnosť, či neochotu rešpektovať kultúrne a spoločenské zvyklosti pokročilejšej európskej spoločnosti, uprostred ktorej sa pri svojom pochode na západ našla. V Slovenskom národnom archíve sa nachádzajú stovky a stovky dokumentov (vo fondoch ÚP-SNR, PV, PSprav, PIO), v ktorých miestne a okresné národné výbory, žandárske a policajné stanice, mnohí jednotlivci, dokonca aj miestne organizácie KSS predkladajú sťažnosti a obžaloby na ukrutnosti a násilností, ktorých sa vojaci ČA dopúšťali nie na porazených fašistoch, ale na spriatelených slovanských bratoch, na bezbrannom civilnom obyvateľstva 4-5-6 mesiacov po vojne. Tajomník č-s. veľvyslanectva v Londýne Dr. Horský opísal svojmu britskému kolegovi, ako vyzeralo oslobodenie jeho rodného mesta Brna: „V samotnom Brne ... bolo po príchode Rusov asi 4 000 prípadov znásilnenia, ktoré si vyžadovali lekársky zákrok (pretože išlo o mladé 12-16 ročné dievčatá)... V jednom malom mestečku neďaleko Brna občania pripravili Rusom veľkolepé privítanie s hostinou a s nápisom: Pozdravujeme slávnu Červenú armádu! Rusi si prisadli k stolom s obyvateľmi obce. Po hostine systematicky pochytali všetkých chlapov, zamkli ich v obecnom dome a dali sa do znásilňovania žien. Ruská armáda nemá vojenskú políciu. Keď sa občania idú sťažovať na veliteľstvo, Rusi im hovoria: To nemohli byť naši vojaci to boli nejakí dezertéri v ruských uniformách! – a nerobia nič." (PRO, FO 371/47087/17).(Vybrané z práce Z deravej totality do reálnej totality.)Emil Vontorčík

JÁN URBÁNEK

Smrť Západu

Súmrak bohov, „Götterdämmnerung“, starý germánsky mýtus, stále fascinuje. Opätovne je prerozprávaný v novom kontexte. „Úpadok a zánik Rímskej ríše“ - o tom rozpráva kniha E. Gibsona (Bratislava, Tatran 1983). „Jeseň stredoveku“, to je veľká téma J. Huizingu (Bratislava, Tatran 1990). O. Spengler píše svoj „Zánik Západu“ po porážke Nemecka v prvej svetovej vojne. V polovici 20. storočia sa objavuje „Koniec novoveku“ od R. Quardiniho (Praha, Vyšehrad 1992). Jeseň so svojím opakujúcim sa „danse macabre“ je prosto večná téma.

Patric Buchanan v knihe „Smrť Západu” (Smrt Západu, Mladá fronta 2004 prináša aktuálnu americkú choreografiu tohto ponurého tanca. Je to vynikajúca kniha. Rozpráva v troch významových rovinách. Simultánne v nej plynú tri texty. Autor podrobne a zasvätene rozpráva o tom, čo sa dnes deje v USA. V druhej významovej rovine kniha rozpráva o autorovi. Čitateľ sa dočíta o názoroch a postojoch P. Buchanana. Táto významová rovina, tento druhý text je veľmi dôležitý. P. Buchanan bol poradcom troch amerických prezidentov. Čitateľ si tak môže urobiť približnú predstavu, ako vidia smrť Západu mocní, ako Götterdämmnerung rezonuje tam hore, tam „na výsostiach”. Napokon v tretej významovej rovine kniha rozpráva - jej autor to sotva mohol tušiť - aj o Slovensku. Slovenský čitateľ sa v nej veľa dozvie o nás a o sebe.

Text prvý - o troch grošoch

Buchanan rozpráva o situácii v USA. Rozpráva o nej ako o bojovom poli, na ktorom sa stretli dve kultúry, dve civilizácie. (Vyzerá to tak, že Američania nevedia rozmýšľať inak. Všade vidia ring). Na jednej strane tradičná kresťanská kultúra (Buchanan je katolík), na druhej strane revolučná, sekulárna, globálna kultúra. O tomto strete Buchanan hovorí ako o kultúrnej revolúcii, ktorú vedú vplyvné elity a ktorá je riadená masmédiami. Opisuje široké spektrum konkrétnych zmien, ktoré revolúciu sprevádzajú.

Slovenský čitateľ sa bez problémov vžije do opisovanej situácie. Predsa zažil a stále zažíva revolúciu riadenú elitami odetými do oranžového zamatu.

Pri čítaní Buchananovej knihy mi z mysle neschádzala rozprávka „O troch grošoch”. Chudobný cestár dostáva za ťažkú prácu tri groše na deň. Kráľ, ktorý prechádza okolo, sa ho pýta, ako s nimi gazduje. Cestár mu to vysvetlí. Jeden groš vracia nevládnemu otcovi, ktorý ho vychoval. Jeden požičiava malému synovi, aby mu ho vrátil raz, až bude starý. Z tretieho sám žije.

Kráľ spoznal, že sa dotkol základného kameňa svojho kráľovstva. Spoznal, že je to láska, ktorá v troch grošoch spája generácie prekračujúc smrť, ktorá ich oddeľuje.

Buchananova „smrť Západu” je vo svojej prvej významovej rovine príbehom o troch grošoch. Je to však príbeh opačný. Buchanan rozpráva o troch grošoch, ktoré sa ani nevracajú, ani nepožičiavajú. Smrť sa usídlila v rozbitom rodinnom kruhu. Niet už tam ani rodičov, ani detí a aj starí rodičia sa kdesi stratili. Kráľovstvo sa rozpadá.

Buchanan rozpráva o tom, ako sa v USA rozpadá celé spektrum medziľudských vzťahov spätých s tradičnou rodinou. Manželská láska už nie je vzťahom, ktorý sa rozpráva s večnosťou. Už nie je ani heterosexuálna. Význam základných slov sa radikálne mení. Slovo „homosexuál” už neoznačuje úchylku. Dnes je to už kompliment. Vyslovuje sa celebritám a rôznym veľmi dôležitým osobám.

Situáciu, ktorú opisuje Buchanan, dôverne poznáme. Smrť Západu loví aj v našich slovenských vodách. Klasické komunistické heslo plné hrdosti a pýchy „ja som baník, kto je viac?”, sa v aktualizovanej podobe vracia. „Ja som teplý, kto je viac?!” - stále hlasnejšie a sebavedomejšie sa rozlieha aj u nás.

„Kde tie všetky deti sú?” pýta sa Buchanan. Američania, potomkovia zakladateľov, takmer nemajú deti. Dávajú prednosť kariére, pretože spoločnosť je tak nastavená, že mať deti znamená mať ťažkosti a vyzerať pritom ešte aj hlúpo. Prevládajúca, médiami vytváraná morálka nie je rodine naklonená. Alternatívne formy života sú vyššie hodnotené. Detí je preto ako šafranu, ba aj menej. To všetko sa dá vyjadriť rečou rozprávky. Groš sa už nepožičiava, drží sa, „zgrloší sa”. Tok peňazí, symbolizujúci rodičovskú lásku, sa smerom k deťom uzavrel. Toto všetko dramatizuje skutočnosť, že na hraniciach dobrovoľne vymierajúcej civilizácie čakajú - ba skôr už ani nečakajú - civilizácie, ktoré majú detí neúrekom.

Opäť vieme, o čom Buchanan vraví. Poznáme to na vlastnej koži. Hrdo a s uspokojením môžeme konštatovať, že patríme k Západu, že umierame na rovnakú pliagu. „Kde tie všetky deti sú”? To je otázka aj pre nás. Kdesi sa stratili, aj u nás je ich menej. Bodaj by nebolo. Aj náš štát rodiny s deťmi v podstate penalizuje. Iné formy existencie sú ekonomicky výhodnejšie. Okrem toho prevládajúca spoločenská, médiami živená atmosféra rodinu zosmiešňuje, dehonestuje. Dnes už iba hlupák požičiava svoj biedny groš nejakému decku.

„Kde tie všetky deti sú?”.

Vravievalo sa, že nenarodené deti počuť za tichých nocí nariekať v hlbokých lesoch, v skalách či pri potokoch. Ak je to tak, potom to ticho tichých nocí každým dňom ustupuje nárekú.

Vieme, o čom píše Buchanan. Rozumieme mu až nepríjemne presne. Predsa aj za našimi humnami čakajú - nečakajú zástupy, ktoré majú detí ako smetí.

Buchanan pokračuje v pochmúrnom príbehu. Pozornosť obracia. Z detí ju presúva na generácie predkov. Z budúcnosti do minulosti. Aj tu nachádza stopy smrti, ktoré zanecháva kultúrna revolúcia. Dedičstvo otcov je nielen bezcenné, ale je to vlastne čosi ako hanba. Také je nielen kultúrne dedičstvo, ale i dedičstvo biologické, dedičstvo zapísané v krvi. Buchanan rozpráva o rasizme v USA. Hovorí o probléme rasizmu, ktorý sa vynára akosi už apriori nastavený určitým smerom. Je to vlastne problém už vopred vyriešený, odpoveď na otázku je už vopred známa. Bieli utláčajú iných. Je to tak, a nie inak. Buchanan sa síce odvoláva na prieskumy, ktoré naznačujú dačo iné, ale to na veci nič nemení. Odpoveď na problém rasizmu je predsa už dávno známa. Médiá predsa jasne hovoria o tom, kto má neprávosť zapísanú priamo v génoch, ktorá rasa je rasistická.

Nepripomína nám to dačo? Nie je nám aj táto situácia akási povedomá? Podobne ako v rasovo veľmi pestrej Amerike máme zrazu tento problém aj na rasovo monotónnom Slovensku. Patríme predsa k Západu, a preto sa patrí mať aj všetky jeho problémy. Aj rasový. Tak ho tu teda máme. Dokonca poznáme aj klasickú odpoveď naň. Slováci majú - v niektorých vplyvných kruhoch sa to predsa vraví - rasizmus priamo v krvi. Je to taká rasa rasistická. Prieskum by možno spochybnil tieto mýty. Sú však mýty, ktoré sa nepatrí demytologizovať. Sú prosto tabu.

No, čo sa dá robiť?! S dedičstvom, ktoré máme zapísané v krvi sotva pohneme. No hanbiť sa zaň môžeme. Hanbiť sa za rodičov, za gény, ktoré nám odovzdali. Hanbiť sa, a nie s úctou vracať požičaný groš, či nebodaj ho ešte i požičiavať.

Aj kultúrne dedičstvo USA revolúcia prevracia. Všetko, čo sa dá nájsť v minulosti severnej Ameriky, je legenda a mýtus, legenda a mýtus v negatívnom význame slova. Sú to romantizujúce, vymyslené príbehy o osídľovaní bielymi prisťahovalcami, ktoré majú zakryť skutočnosť plnú omylov, zlomyseľnej hlúposti, krvi a špiny. Je to minulosť, s ktorou treba prerušiť každý vzťah. Generácie otcov a mám sú bezcenný prach. Nikto im nedlhuje žiadnu lásku, vernosť a úctu. Aj sviečka na hrob je zbytočná. Hlúpy výdavok. Groš sa týmto smerom neplatí, nič sa nevracia.

Ale neplatí toto všetko aj u nás? Nemá Slovensko aj tieto príznaky smrti Západu? Predsa aj u nás sú naša tradícia, naše dejiny, národ, vlasť, jazyk, kresťanstvo spochybňované a „demytologizované”. Nemali by sme sa už konečne zbaviť týchto našich slovenských mýtov, mýtov zo všetkých mýtov najmýtovatejších? Nemali by sme konečne zabudnúť na zástupy otcov a mám, z kultúrneho dedičstva ktorých žijeme? Médiá nás zo všetkých strán k tomu nabádajú. A my poslušne zabúdame. Prestávame vracať groš, ktorý dlhujeme. Na kultúrnom národnom dedičstve šetríme, „zgrlošíme”, ako sa len dá. Akosi sme zabudli aj na to, že nespravodlivo nahonobené peniaze sa spoľahlivo menia na lístie a smeti.

Zastrašená väčšina. Ďalšia veľká téma Buchananovej knihy. Asi je to dokonca kľúčová téma, hlavný problém. Vplyvná menšina v USA prostredníctvom masmédií vytvára verejnú mienku, ktorá vytláča väčšinu národa na periférium spoločnosti. Nová, podivná kombinácia moci a bezmocnosti. Staré kráľovstvo sa rozpadá. Moc prechádza do nových rúk. Vo vzduchu cítiť smrť, kráľovská koruna sa kladie na hlavu kostlivca.

Buchanan jasne vidí, že život sa na Západe zasekol. Groš symbolizujúci lásku medzi generáciami sa nevracia a ani nepožičiava. Nad Buchananovou knihou sa vznáša ťažká otázka. Ako je to možné, že moc sa presúva na stranu temna? Ako je to možné, že pri strete dvoch kultúr kresťanská, tradičná kultúra ťahá za kratší koniec? Odpoveďou na ťažkú otázku je naliehavý Buchananov apel. Autor „Smrti Západu” mobilizuje, vyzýva občanov USA, aby sa vrátili k tradícii, ku koreňom, aby sa postavili na stranu tradičnej kresťanskej, katolíckej kultúry.

Buchanan jasne a pravdivo opisuje príznaky smrti Západu. Pokúša sa stanoviť aj diagnózu a terapiu choroby. Aj v tomto prípade vraví jasne. Vraví však aj správne? Podarilo sa mu určiť správnu diagnózu, spoznať mechanizmus choroby? Podáva smrteľne chorému pacientovi ten správny liek?

V 19. storočí vo Viedni - vraví o tom Štefan Zweig - chorých na syfilis potierali ortuťou. Príznaky boli dávno známe, jasné. Podstata choroby neznáma, terapia katastrofálna. Nie je to so smrťou Západu nepríjemne podobné?

Vedel Buchanan, že píše aj o nás? Problém zastrašenej väčšiny predsa poznáme aj u nás, na Slovensku. Aj u nás zažívame bizarný presun moci, čudné usporiadanie moci a bezmocnosti.

Predstavme si človeka, ktorý je Slovák. Na Slovensku je väčšina ľudí Slovákov. Predstavme si, že je to katolík. Na kresťanskom, väčšinovo katolíckom Slovensku to platí o väčšine ľudí. Predstavme si, že je to heterosexuál, že žije v manželstve, má deti, ktoré vychováva, rodičov, o ktorých sa stará. Hoci väčšina ľudí u nás je takáto, nič to nemení na skutočnosti, že práve takýto človek je - prinajmenšom potenciálne - rasista, nacionalista, fašista, klerikál, xenofób, homofób, sexista, pravdepodobne aj domáci násilník, spiatočník a hlupák po každej stránke. (Za komunistov bol iba klérofašistom).

Takto je dnes médiami formovaná verejná mienka, takto je hodnotená väčšina národa. Väčšina-neväčšina, ustúpiť musí. A aj ustupuje.

Odkiaľ sa však berie táto nová moc a nová bezmocnosť? Ťažká Bachananova otázka sa vznáša aj nad nami. Odpovedáme na ňu rovnakým spôsobom. Diagnózu určujeme rovnako, podávame rovnaký liek. Stav pacienta sa však nelepší. Naďalej umierame smrťou Západu.

Text druhý - verbum interius

Ako západ umiera, aké príznaky sprevádzajú jeho smrteľný zápas, opisuje Buchanan explicitne. „Smrť Západu” má však aj druhú významovú rovinu, text druhý. Ten je na rozdiel od prvého implicitný. Implicitný, ale rovnako jasný a zaujímavý. Rozpráva o autorovi knihy, o jeho názoroch na trpký osud Západu. Buchanan o svojich názoroch a postojoch veľa nehovorí. Nevysvetľuje ich, ale so samozrejmosťou predpokladá. Vychádza z predpokladu, že čitateľ mu beztak rozumie, pretože spontánne a samozrejme zaujíma tie isté postoje. Táto predpokladaná intelektuálna a morálna príbuznosť medzi autorom a čitateľom, toto tiché predporozumenie, toto „verbum interius” tvorí druhý text Buchananovej knihy. Pokúsime sa dať ho na svetlo.

Buchanan je kresťan-katolík. Zdá sa, že je presvedčený o tom, že je dobrým katolíkom. Argument je prostý, jednoduchý. Slová „dobrý” a „konzervatívny” považuje za synonymá. Nepochybuje, že môže a vlastne aj má rozhodovať o tom, čo je dobré a čo zlé, že všetko môže a má do detailov definitívne a jednoznačne rozsúdiť. V druhom texte svojej knihy akoby sa Buchanan neustále odvolával na prastarý príbeh a prastarý sľub: „ ...v ten deň, keď budete z neho jesť, otvoria sa vám oči a budete ako Boh; budete vidieť, čo je dobro a čo zlo” (Gn. 3, 4 - 5). Viera v tento sľub je nevysvetliteľnou axiómou knihy „Smrť Západu”. Tvorí jej najhlbšiu vrstvu, jej „verbum interius”.

Kresťanstvu, kresťanskej kultúre ide od počiatkov v pätách jej dvojník, jej tieň, nepriateľ. Takto kráčajú dejinami. Máme tu dočinenia s tajomstvom alebo len s veľmi zložitým problémom? Ani jedno ani druhé. Buchanan to aspoň vidí inak. Žiadne tajomstvo, ba ani väčší problém. Je to predsa dajaký problém oddeliť dobro od zla?! Buchanan sa v tejto situácii správa ako suverén. Gordický uzol nerozmotáva, ale rozsekáva. Archetypálnym gestom Sudcu je vyjadrené „verbum interius” tvoriace kompozičný princíp knihy „Smrť Západu”. Liečba umierajúceho Západu je predsa taká jednoduchá, chirurgická!

Buchanan vo funkcii Sudcu vytyčuje frontovú líniu, ktorá oddeľuje dva nezmieriteľné svety, dve armády bojujúce pod zástavami Dobra a Zla. Celý svet rozsekáva na dve polovice. Rozsekáva a upratuje. Všetko musí byť na tej alebo onej strane frontu. Iná možnosť nie je. Situácia je kryštálovo jasná. Svet nemá žiadne farby či odtiene farieb. Na jednej strane svet kresťanský, na druhej strane svet sekularizovaný. Kresťanská západná kultúra na jednej strane, globálna kultúra na druhej strane. Staré proti novému, tradícia proti reforme. Juh proti severu, ľavica proti pravici, demokrati proti republikánom, atď.

Buchanan je vo svojom dualistickom usporiadaní veľmi dôsledný. Ide až do veľmi konkrétnych súvislostí. Oddeľuje aj súčasných amerických demokratov a republikánov. Konkrétnych západných politikov stavia na tú alebo onú stranu.

Pri čítaní týchto riadkov sa mnohým čitateľom bude zdať, že počujú, ako sa Don Quijote rozpráva so Sanchom. Ako mu celý natešený vysvetľuje, čo znamenajú dva kúdoly prachu zvírené dvomi navzájom sa približujúcimi čriedami oviec a kôz. Rytier smutnej postavy hlasom zvýšeným hovoril toto: „Ten rytier, ktorého tam vidíš v nápadnom brnení, čo má na štíte leva s korunou, stúleného pri nohách panny, to je udatný Laurcalco, pán Puente de la Plata. A ten druhý v brnení...”. Potom Don Quijote obrátil zrak k druhému kúdolu prachu a vravel. „Lež obráť zrak na druhú stranu a uzrieš vpredu na čele druhého vojska vždy víťazného a nepremožiteľného Timonela z Carcajony ...”. Po rečiach nasledoval čin. Statočný rytier zvolá: „Hej, rytieri, čo tiahnete a bojujete pod koruhvami udatného cisára Pentapolína s vykasaným rukávom, všetci za mňou!” a udatne sa vrhá do nezmieriteľného boja.

Trpký záver dobrodružstva opäť pripomenul statočnému rytierovi, že je celý kdesi vedľa, že sa do skutočného sveta opäť netrafil. Akýže stret Dobra a Zla?! To sa predsa stretli iba dva kúdoly prachu! Kto však presvedčí Dona Quijota? Kto presvedčí Buchana, že smrť Západu tancuje svoj „danse macabre” na oboch stranách frontovej línie? Nie je to predsa sólo, ale tanec pre dvoch „pas de deux”! Nie jeden, ale dva približujúce sa kúdoly prachu.

Kompozičným princípom „Smrti Západu” je dualizmus. Dualizmus ako vyšitý predstavuje „verbum interius” Buchananovej knihy. Hádam

netreba bližšie vysvetľovať, že dualizmus, najmä ten radikálny, má sotva čosi spoločné s autentickým kresťanským postojom. Nemá s ním nič spoločné ani vtedy, keď sa Buchanan spolu so smrťou Západu cítia vo svete kryštálovo jasných, nezmieriteľných protikladov ako ryby vo vode. Nemá s ním nič spoločné ani vtedy, keď zástupy rovnako dobrých kresťanov - katolíkov, katolíkov rovnakej mentality, sú pripravené na tomto bojovom poli slávne zvíťaziť alebo rovnako slávne umierať.

Bodaj by Západ neumieral, keď zástupy kresťanov sa tak dobre cítia vo vodách takých cudzích. Bodaj by Západ neumieral, keď sa toľkí kresťania tak radi štylizujú do funkcie Sudcu! Celí nedočkaví sa púšťajú oddeľovať pšenicu od kúkoľa, hoci majú príkaz čakať až na čas žatvy. Tento príkaz však neberú vážne, hoci vedia - mali by vedieť - kto to prikázal. Vážnejšie berú sľub, že sú ako Boh, že vedia, čo je dobro a čo zlo. Tento sľub berú vážne, hoci vedia - mali by vedieť - kto im to sľúbil.

Buchanan je vskutku suverén. Správa sa ako pán času. Aj bytiu, procesu stávania sa, rozkazuje. Nekopromisnú dualistickú schému vnucuje aj dejinám. Tvrdou rukou suveréna rozsekáva spleť dejín. Na jednu alebo druhú stranu. Rozdiel medzi súčasnou kresťanskou kultúrou a súčasnou sekularizovanou kultúrou chápe ako rozdiel medzi starým a novým. Medzi tradíciou a novátorstvom, ako rozdiel medzi dobrom a zlom. Podobne upratuje aj v dobách minulých. Renesancia, reformácia, osvietenstvo, moderna sa ako prejavy novátorstva ocitajú jednoznačne nediferencovane na druhej strane, na strane nepriateľskej voči tradičnej, kresťanskej, katolíckej kultúre.

Buchanan má rád zakladateľov. Reformátorov rád nemá. Nezačínal však každý zakladateľ ako reformátor? Veci staré nemá predsa zmysel zakladať! V Buchananových rukách dejiny nadobúdajú jednoznačnú štruktúru. Čas prinášajúci veci nové ide zlým smerom, opačne. Hodnoty neprináša, ale odnáša. Je to zlý čas, dejiny sú deštrukciou. Bolo by treba otočiť ich. Kto ich takto stvoril, zle urobil.

Dualistická diferenciačná schéma ostrá ako britva oddeľuje dobré od zlého, staré od nového, tradíciu od reformy. Kresťanská kultúra sa v mlyne týchto nezmieriteľných protikladov stáva kultúrou minulou, kultúrou včerajška. Melancholická kultúra nepošpinená prítomným časom, prestúpená romantickou nostalgiou za vysnívanými, vyfantazírovanými, starými, dobrými časmi, ktoré nikdy a nikde nejestvovali. Prosto utópia. Utópia ako útočisko.

Za hrdou nálepkou autentického kresťanstva presvitá stará klasická gnóza. Teda tradícia, ktorú sotva možno nazvať v plnom slova zmysle kresťanskou. Pre dobrých kresťanov-katolíkov dosť podivné „verbum interius"! Armáda hrdinsky bojujúca pod zástavou Dobra víťazne uteká do ideálnej minulosti, medzi mŕtvych.

Buchananov radikálny konzervativizmus je kontraproduktívny. Tradíciu, ktorú si tak vysoko cení, mení na fosíliu. V prastarom sedimente iba petrifikovaná silueta mŕtvoly pripomína dávne časy, keď v nej život ešte pulzoval. Radikálny konzervativizmus nepripúšťa možnosť, že by mohla tradícia byť „semper reformanda". Ak má Buchanan pravdu, ak vskutku platí, že aktuálne problémy majú len staré riešenie, tak potom kniha K. Rahnera „Kresťan v modernom svete" (Dobrá kniha, Trnava 1994) ako aj celý rad podobneladených kníh sa zaoberá nejestvujúcimi problémami. Sú to neskutočné problémy. Dobrý kresťan-katolík, ktorý je takou mierou dobrý, akou je konzervatívny, ich jednoducho nemá, pretože z reálneho moderného sveta ušiel do minulosti medzi mŕtvych a tam sa čuduje, že je akýsi bezmocný, že mu chýba „élan vitale". Bezmocný je aj vtedy, keď čelí evidentnému zlu a nepravde, keď je konfrontovaný s inferiórnou kultúrou, v ktorej sa groš nevracia a nepožičiava, ktorá ničí lásku medzi generáciami, ktorú cítiť zdochlinou.

Smrť Západu, to nie je nejaká výnimočná, jednorázová neopakovateľná udalosť. Vyzerá to tak, že Západ umiera pravidelne, akoby cyklicky. Vždy na jeseň. V prelomových jesenných historických obdobiach sa u neho dostavujú podobné letálne príznaky. Keď prišla jeseň stredoveku, vydal sa smerom proti prichádzajúcemu času za dobrodružstvami potulný rytier Don Quijote. Na starom koňovi, v starej zbroji vydal sa hrdinsky brániť včerajšok. Za každú cenu odhodlaný zachovať práve odumierajúci svet, jeho predstavy, idey, hodnoty. Statočný, dobrý, charakterný, ale zúfalo fázovo posunutý, fatálne bezbranný rytier. Ničomu zo skutočného sveta nerozumie. Krčmy považuje za hrady a zámky, mlyny za zlých obrov, čriedy oviec a kôz za armády, atď. Žije vo vysnívanom svete včerajška. Prítomnému svetu vôbec nerozumie. Každý kontakt s realitou končí preto zle.

Bojachtivý, statočný rytier je úplne bezbranný, bezmocný. Kráča od porážky k porážke. Hocikto ho zbije, vyhodí zo sedla. Porážajú ho stáda dobytka. V „bravăcom dobrodružstve" ho prevalcuje špinavá čieda svíň. Ničomu nerozumie, ale tým sa mýliť nedá. S istotou predsa vie, čo je dobré a čo zlé. Vie, že to iba zlí čarodejníci sa ho pokúšajú pomýliť, aby videl veci inak než sú v skutočnosti. S istotou vie, čo má robiť. Vyčistiť starú zbroj po pradedoch, naprávať každú krivdu, robiť hrdinské činy a čakať, že bude korunovaný na cisára trapezuntského. O tomto sníval putujúc po známom Montielskom poli. A pritom kráčal tak pomaly, zatiaľ čo slnko vystupovalo tak rýchle a tak pripekalo, že to by už stačilo, aby sa mu mozog roztopil, keby nejaký mal. Či to všetko je pravda, ťažko povedať. Cervantes to však tvrdí.

Romano Quardini napísal v roku 1950 knihu „Das Ende der Neuzeit". V českom preklade vyšla pod názvom „Konec novověku" (Praha, Vyšehrad) v roku 1992. Všetko svedčí o tom, že Quardini sa nemýlil, že novovek skončil, že dnes sme na prahu, či skôr už za prahom doby opäť novej. Sotva sa niekto odváži povedať, čo to vlastne je za dobu, do ktorej vstupujeme. Na druhej strane sa s istotou dá povedať, že je to doba veľkého, výnimočne veľkého prelomu. Ideálny jesenný čas pre Dona Quijota, aby sa po rokoch vrátil. Jeho duch dnes skutočne všade máta. Statočný bezbranný rytier opäť prichádza brániť svet proti času. Prichádza brániť starý dobrý svet, predĺžiť jeseň noveveku, resuscitovať svet 19. storočia. Zachovať svet, v ktorom na seba narazila tradičná kresťanská a nová sekularizovaná kultúra, jasne a nekompromisne sa od seba dištancujúc. Rytier smutnej postavy prichádza brániť tento konfliktný čierno-biely svet zhromaždiť všetkých statočných na obranu starej pevnosti. Zavrieť všetky nebodaj príliš otvorené okná, brány a dvere. Vytiahnuť všetky spustené padacie mosty. Nikto z nepriateľov neprerazí hermeticky uzavretú obranu. Keby zlý nepriateľ predsa len zvíťazil, pre porazených by to bolo tragické, ale hrdinské a slávne „Götterdämmnerung".

K. Rahner vo vyššie spomínanej knihe píše, že stále je pre istý druh presvedčených, ráznych a bojových katolíkov čosi vábivé v tomto opevnení sa v gete, že stále žijeme spolu s oneskorenými potomkami 19. storočia. Duch Dona Quijota sa dnes skutočne veľmi úspešne prevteľuje. Prevteľuje sa nielen do ľudí, ale preniká aj do kníh, do ich nevyslovených, implicitných významových rovín. Aj „verbum interius" Buchananovej knihy „Smrť Západu" je bytosť z 19. storočia, duch jesene novoveku.

Buchanan v prvom explicitnom texte opisuje príznaky smrti Západu presne a objektívne. Príčiny smrteľnej choroby v druhom implicitnom texte však chybne identifikuje. Terapia, ktorú navrhuje, je katastrofálna. Postaviť sa na stranu dobra znamená podľa Buchanana postaviť sa proti času, pred budúcnosťou ujsť do minulosti, opevniť sa v mŕtvom kútiku dejín.

Buchananova dualistická schéma dramatickú situáciu dezinterpretuje. Frontová línia vytýčená Buchananom neoddeľuje svet dobra a svet zla, ale je to skôr os, okolo ktorej dva kúdoly prachu tancujú spolu svoj „danse macabre". Tento tanec nie je sólo, ale je to „pas de deux".

K vplyvným kultúrnym elitám, ktoré prostredníctvom masmédií riadia globálnu kultúrnu revolúciu, musíme byť spravodliví. Netreba šetriť obdivom. Ich ničivá sila je skutočne obdivuhodná. Západ skutočne odstavili od prameňa živej vody. Nikto už groš nevracia ani nepožičiava. Kráľovstvo umiera, ak už neumrelo. Možno je ešte teplé, ale života v ňom už veľa nie je. Ku kultúrnym elitám a médiám musíme byť spravodliví i z druhej strany. Pri všetkom obdive k ich morbidite a deštrukčným schopnostiam smrť Západu nie je iba ich záležitosťou. Na to by samé nikdy nestačili. Vo svojom snažení však nie sú osamotené. Majú paradoxného partnera vo svojom protivníkovi, ktorý víri prach na druhej strane frontovej línie. Aj smutná postava na druhej strane frontu nesie svoj vôbec nie zanedbateľný podiel účasti na smrti Západu. Bez viny nie sú ani sebavedomí chronicky konzervatívni kresťania hrdo a urazene utiahnutí do vysneného sveta včerajška, do mŕtveho kútika dejín. K. Rahner vraví, že dnešné kresťanstvo často budí trápny dojem, akoby iba s pokrikom a zatrpknutou kritikou bežalo za vozom, v ktorom sa ľudstvo uberá do novej budúcnosti. „Skôr posledný nákladný vozeň, ako rušeň vlaku" vraví H.I. Marrou (Teológia dejín, Dobrá kniha, Trnava 1997) odvolávajúc sa na veľmi podobný obraz. Nekompromisne konzervatívni kresťania sami sú si vinní, že každé ich dobrodružstvo na obranu včerajšieho vysnívaného sveta končí fiaskom. Každý ich stret so skutočnosťou - bez ohľadu na to, či protivník má alebo nemá pravdu - končí ich porážkou. Ako inak, keď sú neprítomní, keď žijú kdesi inde ako v prítomnosti. Rytierov smutnej postavy vyhodí zo sedla každý hulvát, prevalcuje ich každá čieda svíň. Bez ohľadu na to, či takýchto hrdinov je málo alebo veľa, bez ohľadu na to, či tvoria alebo netvoria väčšinu, vždy sú úplne bezmocní. Nezabránia žiadnej nespravodlivosti. Je to aj ich neodškriepiteľná zásluha a vina, že moc sa posunula inde, že ich opustila, že príbeh o „bravăcom dobrodružstve" Dona Quijota je znova a znova skutočnosťou.

To, že táto v zátiší dejín opevnená väčšina je vystrašená a zastrašená je pochopiteľné a svojim spôsobom i spravodlivé.

Ak je Západ skutočne takýto, ak sú to iba dva kúdoly prachu, ktoré tancujú svoje ponuré „pas de deux", tak je celkom prirodzené, že Západ umiera. Ak je Západ skutočne takýto, tak to napokon nie je až taká tragédia, keď umiera. Je však Západ skutočne takýto? Sú to symptómy smrti, symptómy poslednej jesene alebo iba obvyklé padanie zožltnutého lístia, iba symptómy jednej z mnohých jesení?

Text tretí - naša smrť Západu

„Smrť Západu" je vynikajúca kniha. Dobre sa číta, pretože je pre nás zrozumiteľná. Jej prvému textu rozumieme preto, lebo aj u nás sa dejú veci viac-menej podobné. Rozumieme však i jej druhému textu. Buchanan svoje postoje a názory bližšie nevysvetľuje, nezdôvodňuje. Kľúčové slová svojej knihy nedefinuje. Robí to zrejme v presvedčení, že je to zbytočné, pretože čitateľ mu bude aj tak rozumieť. A má pravdu. Prinajmenšom u nás na Slovensku mu rozumieme. Na kresťanskom, väčšinovo katolíckom Slovensku, kde slová „dobrý" a „konzervatívny" sú nespochybniteľné synonymá. Buchananovi preto rozumieme veľmi dobre. Druhý text knihy sa nám dobre číta, lebo poznáme autorove „verbum interius". Poznáme radikálny dualizmus, tradičnú manichejskú čierno-bielu schému hodnotenia sveta. Poznáme aj, ako sa s jej pomocou uteká z nečistého reálneho sveta do utopického čistého vysnívaného sveta minulosti. Poznáme aj to, že táto tradícia sa prezentuje ako autentická kresťanská tradícia. Naši konzervatívni kresťania sú očividne verní tradícii. Otázkou však je, či tradícii skutočne kresťanskej. Naša mentalita je na tento tradičný spôsob štrukturovaná. Tento postoj, toto „verbum interius" máme vpísané, indoktrinované veľmi hlboko. Sme ním poznačení bez ohľadu na to, či s ním súhlasíme alebo nie. Aj v prípade, keď sa pokúšame tento tradičný v morálnom a intelektuálnom svedomí hlboko zakorenený postoj prekročiť, aj vtedy je v nás prítomný ako orientačný bod, ako miesto, ktoré chceme opustiť.

Toto „verbum interius" vyjadruje základný vzorec našej väčšinovej mentality. Na kresťanskom Slovensku je nielen účinnou kultúrnou silou, ale je mocnou „sivou eminenciou". Hýbe masami, vplýva na politickú situáciu, na rozloženie moci, presnejšie na paradoxné rozloženie moci a bezmocnosti. Pri kontakte s dnešnou realitou sa obyvatelia Slovenska spontánne zoskupujú pozdĺž presne takej frontovej línie, akú vytýčil Buchanan. Pri strete so svetom, ktorý prostredníctvom médií ovládajú súčasné elity, sa na kresťanskom Slovensku formuje opozícia. Kresťania stojaci v opozícii voči morbídnej kultúre sa dovolávajú kresťanských princípov, koreňov, tradícií. Vzápätí však s touto tradíciou utekajú do minulosti. Vracajúc sa tryskom do mŕtveho zátišia dejín opúšťajú bojisko práve v momente, keď plní bojaschopnosti naň vypochodovali.

Je to zvláštne a pre dobrých kresťanov možno až tragické nedorozumenie. Najskôr je spôsobené atrofiou zmyslu pre eschatológiu. Neschopnosť dívať sa dopredu a v kontexte skrytej, ale už prítomnej a definitívnej budúcnosti porozumieť dnešným dňom. Je to neschopnosť, ktorá spôsobuje, že minulosť má ničím nekontrolovanú a nekompenzovanú príťažlivosť.

Za onoho času, keď sa so svetom lúčil stredovek, vystúpil na jeho obranu Don Quijote celkom sám. Dnes, keď sa so svetom lúči novovek, je to - aspoň u nás - inak. Don Quijote sa netúla za dobrodružstvami sám. Duch rytiera smutnej postavy sa prevteľuje do celých zástupov. Nie však len to. On mieri oveľa vyššie. Inštitucionalizuje sa. Žije medzi nami napríklad ako editorial. V editoriale istého vplyvného, v určitých kruhoch možno až mienkotvorného konzervatívneho časopisu pre modernú katolícku kultúru (konzervativizmus je zrejme stále moderný) sa možno dočítať nasledovné. „Myslíme si, že v čase útoku sa musíme brániť...". „... treba pokoriť dnešný bezhodnotový modernizmus". „Myslíme si, že treba nanovo brániť autoritu Boha a jeho zákonov...". „Sme totiž presvedčení, ak zanikne naša viera, zanikne aj naša kultúra". Prosto boj. Komusi sa zasa dokorán otvorili oči. Bezpečne pozná, čo je dobré a čo zlé. A koná. Stará pevnosť na skale sa chystá na obranu. Pozdĺž frontovej línie sa v atmosfére možného „Götterdämmnerung" sa stretáva dobré so zlým, staré časy s novými.

Buchananova smrť Západu v slovenskej verzii.

Súhlasiť nemusíme - a ani by sme súhlasiť nemali - ale jasnému stanovisku treba vysloviť kompliment.

V iných prípadoch je duch statočného rytiera zjavnejší. Prevtelil sa do časopisu celkom explicitne, pod vlastným menom „Don Quijotte". Konzervatívny hlas z Trnavy by starého bojovníka určite potešil. Možno by sa trochu čudoval tomu dvojitému „t" vo svojom mene. (Možno trnavské nárečie).To by mu však sotva skalilo radosť, že po toľkých rokoch má dorast aj na Slovensku.

Don Quijote bol šľachtic. Jeho duch preto prirodzene mieri vysoko. Má vyššie ambície, ako strašiť v časopisoch. Siaha po moci, úspešne mieri do politiky. Jeho duch sa inštitucionalizoval aj tam. Prerástol túto sféru naprieč oddola až po vrchol. Duch statočného rytiera sa nevtelil len do amorfných davov. Prítomný je aj v zástupoch slovenských voličov, v ich politickej vôli. Živý je v hnutiach a stranách, ktoré sa explicitne a ostentatívne alebo implicitne a pragmaticky odvolávajú na kresťanstvo, tradíciu, korene. Jeho duch sa inštitucionalizoval aj tu, a to riadne vysoko. Vyššie sa už ani nemohol. Je v parlamente, vo vláde. Mnohí ministri, poslanci, predsedovia sú doslova reinkarnáciami rytiera smutnej postavy. Duch Dona Quijota sa usadil priamo na prameni moci a vládne. Tvrdou rukou presadzuje do všetkých dôsledkov svoju bezmocnosť. Pre svine nie je žiadnym protivníkom. Každá „svinská glieda", aj tá najnežnejšia, bez problémov prevalcuje tohto statočného a bojachtivého rytiera. Každý chrapúň ho bez námahy vyhodí zo sedla. Je to konštantný scenár dvoch zohratých protagonistov.

Aj na Slovensku sa prestal vracať a požičiavať groš. Aj my umierame - aká to česť smrťou Západu. Na kresťanskom, väčšinovo katolíckom Slovensku sa to deje napriek moci, ktorá je vlastným pričinením a vlastnou vinou bezmocná. Náš dnešok určuje konštantný, stále sa opakujúci príbeh o „bravăcom dobrodružstve". Dvaja zohraní partneri vytrvalo tancujú svoje morbídne „pas de deux".

Pacient je vskutku ťažko chorý. To však neznamená, že mu možno podať hocaký liek. „Danse macabre", ktorý sa dnes tancuje na Slovensku, nie je žiadny sólový tanec, ale tanec párový, tanec pre dvoch.

Terapia by mala vychádzať z tejto diagnózy.

BLAŽENA KRIVOŠÍKOVÁ

Po slobode sa netúži, o slobodu sa zápasí

V dobe, keď tribún kabaretnej revolúcie Milan Kňažko deratizoval a odvšivoval STV, zaznamenali médiá výrok moderátorky Pariškovej, ktorý s obrovskou dávkou bezcitnosti povedala na adresu všetkých starých ľudí - dôchodcov: „Nebudem mať pokoja, kým táto skazená generácia nevymrie!"

A takáto osoba chce byť poslankyňou NR SR! To bude ochrankyňa ľudských práv! To si budeme musieť veľmi pozorne preštudovať kandidátne listiny jednotlivých strán, aby sme vedeli, aká pohroma nás čaká. Zostali tam všetci, čo boli proti vzniku Slovenskej republiky, všetky bývalé komunistické šarže, teraz už zázračne prevtelené na lokajov „nášho veľkého priateľa Busha", všetci oddaní vykonávatelia prikázaní EÚ, všetci milionári a predovšetkým silní, neúnavní a na všetko odhodlaní bojovníci za „veľké Maďarsko"- predstavitelia SMK, a to tí najmaďarskejší, najarogantnejší najautonomistickejší. Na prvom mieste Béla Bugár, oddaný spolupracovník Orbána, spoločne ťahajúci za jeden povraz menom „autonómia".

Často sa nám z obrazovky prihovára bývalý veľvyslanec v USA Martin Bútora, ktorý na otázku návštevníkov zo Slovenska, prečo nie je na budove slovenského veľvyslanectva slovenská štátna zástava, odpovedal, že štátne znaky SR „sú komunistické relikvie". Je verejne známe, že sa opätovne bude uchádzať o funkciu prezidenta SR. Zrejme mu tam slovenské štátne znaky nebudú prekážať, alebo ich zmení? Premiér Dzurinda zaletel - aj so zlomenou nohou, ale bol by aj s obidvomi zlomenými - za svojím pokrvným bratom do Bieleho domu, aby si vypočul z úst „pána sveta" obdiv za svoju takmer osemročnú prácu v Slovensku, ktoré so svojou demolačnou čatou priviedol na pokraj útesu, odkiaľ je už len krok do prázdna. Podobne, ako zopár dní pred ním pán Hrušovský a Lipšic, prijal presné pokyny, ako majú parlamentné voľby dopadnúť a potľapkaný i povzbudený vrátil sa ako Caesar - veni, vidi, vici.

Na financovanie len bombardovania Kosova dali USA 15 (slovom pätnásť) miliárd dolárov! To by bolo kresťanské, keby tento obnos venovali na záchranu nevinných životov!!

Veľká časť obyvateľstva slovenského štátu žije z ruky do úst. Pritom vidí, sleduje a počuje, ako sa milionári menia na miliardárov, ako sa zmocňujú všetkého, ako sa stávajú stále drzejšími a sebavedomejšími. Nezamestnaní sú prenasledovaní, aby si ani náhodou neprivyrobili na nejakej „čiernej" práci, bezdomovci v zime hynú v kanáloch a zamestnávatelia zaobchádzajú so svojimi zamestnancami ako s handrami: - ak sa vám niečo nepozdáva, môžete odísť, namiesto vás príde desať iných -. Zdravotne postihnutým ľuďom sa krátia peňažné dávky - almužny.. V zdravotníctve panuje doslova blázinec. Exminister Zajac vyhlási, že u lekára sa neplatí za napísanie receptu alebo potvrdenia nevyliečiteľne chorému, ale lekári veselo vyberajú poplatky.

Občania to všetko vedia, prežívajú to, znášajú. Donekonečna sa uskromňujú, kupujú si čo najlacnejšie, a teda i menej hodnotné potraviny, šatstvo i obuv, len aby mohli pravidelne poctivo splatiť všetky účty za domácnosť. Inak im vypnú elektrinu, zastavia prítok vody, alebo ich jednoducho vysťahujú. Vyvolenému panstvu sa také čosi nemôže stať. Vyvolení páni dlhujú milióny, penále im narastajú - a napokon im je všetko odpustené. (To sú tí praví „vyvolení", nie tí úbožiaci, čo sa vystavujú posmechu v rovnomennom televíznom programe.) Našim pohlavárom slúžia všetky médiá, presne ako povedal klasik: - dajte mi médiá a prepíšem vám dejiny -. Vraj u nás vládne sloboda slova, sloboda vyjadrenia názoru, bla, bla, bla.

Početné mimovládne organizácie vytvárajú verejnú mienku, stoja stovky miliónov, no výsledok sa už dostavil. Ľudia sú zahltení dekadentnými programami televízie, morálka klesla až na dno. Americký filmový brak dáva mladistvým priam návod, ako otvoriť trezor, ako vyradiť z činnosti alarm, ako zabiť iného človeka a nezanechať po zločine stopy. Knihy sú neúmerne drahé, chodiť na kultúrne podujatie si môže dovoliť len vyvolená elita. Ak sa niektorý spisovateľ alebo novinár majúci vo svojom krvnom obehu a v srdci ešte niečo slovenské, majúci ešte schopnosť používať svoj mozog na myslenie a majúci dosť odvahy, ozve - vystavuje sa verejnej pohane podľa toho čím vychádza na svetlo, čo napíše, o čom diskutuje: je protiamerický, je antisemita, je rasista, je nacionalista a nedajbože aj fašista!

Všetci naši vyvolení sa vysmievajú z obrazoviek občanom do tváre. keď tvrdia, ako klesá nezamestnanosť, ako stúpa životná úroveň ľudu a presviedčajú ich o rozprávkovej priemernej mzde! Občania poznajú pravdu, ale chrbty zohýbajú a ústa si zamykajú, lebo nastal ten čas, ktorý opisuje Blaise Pascal: „Niet väčšieho nešťastia, ako keď sa človek začína báť pravdy, aby ho nepotrestali". Ten pán advokát, čo povedal - naučíme ich báť sa - dosiahol svoje.

Prevýchova národa pokračuje všetkými smermi. V marcových dňoch sa znova ozvali hlasy z médií, ktoré poučovali divákov, poslucháčov i čitateľov o tom, aká fašistická bola prvá Slovenská republika a aký zločinec bol Tiso. Ani slovíčkom nespomenuli Horthyho, ktorý na rozdiel od popraveného Tisu, bol slávnostne pochovaný do rodnej zeme, ani to, že na jeho pohrebe boli aj niektorí naši štátni predstavitelia. Falšovatelia peňazí sú prísne trestaní, kým falšovatelia dejín sú, naopak, oslavovaní - veď sú dôležitým článkom v boji proti prejavom vlastenectva Slovákov. V pravidelných časových intervaloch sa v televízii objavujú relácie o holokauste a o vine, ktorú nesú Slováci. Iné štáty a iné národy sa v tejto súvislosti buď vôbec nespomínajú alebo len okrajovo. Len nech sa radšej nikto neopováži spýtať sa, prečo sa vraždí v Izraeli, prečo sa v Palestíne deje presne to, čo sa na stránkach tlače a v televízii odsudzuje, ak tak robí niekto iný.

Predsa každý, kto zabije, je vrah, každý, kto vyháňa ľudí z krajiny, v ktorej sa narodili, prekračuje zákony o ľudských právach! Židia si v čase Hitlerovskej éry veľa vytrpeli, ale okrem nich ani jeden národ svoje utrpenie nevyčíta celému svetu, nedožaduje sa finančnej náhrady za svojich zavraždených. Židia majú v rukách značne bohatstvo sveta, veď známy je výrok Rothschilda: „Dajte mi kontrolu nad peniazmi a nebude hrať žiadnu úlohu, kto vytvára zákon. A o to ide, kto má kontrolu nad peniazmi, má kontrolu i moc nad všetkými ľuďmi i celým svetom." Židia zastávajú najvyššie miesta vo svetovom dianí, všetko ich konanie podporuje, alebo aspoň toleruje USA. Vieme to, ale nesmie sa o tom hovoriť. Inak - sme antisemiti!

Je v spoločnosti známe, že Rómovia nie sú všetci rovnakí. (Mimochodom, prečo ich uráža pomenovanie Cigán? Predsa máme pieseň Cigánsky plač, áriu Cigánsky barón, šláger Cigánko, ty krásna, film Cigáni idú do neba...) Jedni sa úplne včlenili do spoločnosti a druhí žijú v slumoch. „Gádžovia" nechcú bývať v ich blízkosti, a ani jeden milionár si blízko nich nepostavil svoj zámoček. Vieme o tom ako sa správajú, ale hovoriť o tom nesmieme, inak sme rasisti!

Tak ľudia poučení, že akýkoľvek protest je nielenže zbytočný, ale často aj sankcionovaný - sú ticho, zalezení vo svojich obývačkách, otupení pakultúrou z obrazoviek, znášajú všetko, čo na nich panstvo navalí - a neveria nikomu! Darmo strany pomíňajú v predvolebnej kampani milióny korún, - ľuďom sa k volebným urnám nechce ísť - sú presvedčení, že budú prehlasovaní znova miliónmi dolárov, ako sa to stalo v 98. roku. Neveria, že niečo znamenajú, neveria, že sa môže niečo zmeniť k lepšiemu, neveria, že by sa našla nová vláda, ktorá by dala našu zmordovanú republiku do poriadku, a ktorá by vrátila občanom ich ľudskú dôstojnosť.

Ibaže, táto všeobecná ľahostajnosť k voľbám by bola SAMOVRAŽEDNÁ pre celý slovenský národ! - ak si ľudia neuvedomia, že nášmu panstvu v skutočnosti nezáleží na masovej účasti, že našim pauperizátorom, ostrakistom a americkým vrtichvostom bude stačiť akokoľvek málo hlasov na to, aby znova zasadli na svoje stoličky. Ak bude účasť na parlamentných voľbách 2006 taká nízka, ako bola pri voľbách do vyšších územných celkov - naša záhuba bude zavŕšená! Na celej čiare vyhrá SMK. Potom už nebude Béla Bugár podpredsedom slovenského parlamentu, ale jeho predsedom, Pál Csáky nebude podpredsedom slovenskej vlády, ale jej predsedom a všetky ministerstvá, nielen školstva, kultúry a financií budú v maďarských rukách definitívne. Potom už nebudú trojmetrové sochy Atilu, Košúta, Klapku len na južnom Slovensku, ale aj na Orave a vták turul bude krúžiť nad celým Slovenskom od Dunaja až po Tatry. Dejiny Slovákov budú dokonale a navždy prezlečené do maďarského mundúru, maďarské univerzity vyrastú ako huby po daždi a územná autonómia - prinajmenšom južného Slovenska - úplne zovrie Slovákov do maďarskej asimilačnej obruče tak, ako sa to stalo so 400 tisícovou slovenskou národnostnou menšinou v súčasnom Maďarsku.

V záujme záchrany slobody slovenského národa, v záujme udržania samostatnosti, svojbytnosti a suverenity Slovenskej republiky - musíme ísť k voľbám v hojnom počte!!! Lebo, čím bude naša účasť menšia, tým väčšiu šancu na víťazstvo budú mať tí, čo nazývajú našu vlasť felvidék a Slovákov tótmi. KTO ZO SEBA ROBÍ OVCU, TOHO ZOŽERIE VLK!

Kresba: Andrej Mišanek

Literárny klub BERNOLÁK
pri Spolku svätého Vojtecha v Trnave
a Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave
v spolupráci s Mestom Trnava,
Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave,
Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave
a redakciou KULTÚRY,
dvojtýždenníka závislého od etiky,

v y h l a s u j ú

IX. ročník celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva

Podmienky súťaže :

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori
s vlastnou nepublikovanou poéziou a prózou.
Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú.
Zaslať možno 5 básní
alebo krátke prózy v max. rozsahu 5 strán, t. j. 150 riadkov.
Práce je potrebné zaslať štvormo, riadne rozdelené
a zopnuté do štyroch samostatných častí.
Na vrchnom liste každej jednej časti v pravom hornom rohu
treba uviesť presné údaje : meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu
(poézia, próza, začiatočníci – t. j. tí,
ktorí ešte nepublikovali časopisecky alebo knižne,
a pokročilí - publikovali časopisecky, knižne).
Taktiež treba na vrchnom liste uviesť obsah:
názvy jednotlivých básní, resp. poviedok.
Každý samostatný list treba označiť v pravom hornom rohu
menom autora.

Uzávierka prác je 31. november 2006

Práce na obálke označte „literárna súťaž" a zasielajte na adresu:
Spolok svätého Vojtecha, Radlinského 5, 917 01 Trnava.
Bližšie informácie na čísle 0905/852788

Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v Katolíckych novinách,
Slovenských národných novinách, KULTÚRE
ako aj v regionálnych periodikách.
Predpokladaný dátum vyhodnotenia súťaže
je na prelome januára – februára 2007.

Účastnícky poplatok pre ocenených je 200.- Sk

Celoslovenská súťaž o Cenu Slovenského učeného tovarišstva
2005/2006 bola v médiách označovaná za medzinárodnú.
Do VIII. ročníka súťaže sa prihlásilo 108 autorov zo Slovenska,
Talianska, Španielska, Čiech a Kanady. Pripomíname súťažiacim,
že roku 2006 je 80. výročie úmrtia Františka Richarda Osvalda
(pochovaný je v Trnave), ktorý zozbieral a vydal 3 almanachy
Slovenského učeného tovarišstva.
Zároveň je to vyhlásený rok Karola Kuzmányho,
spoluzakladateľa Matice slovenskej. Roku 2007, 13. októbra,
si pripomenieme 210. výročie narodenia Štefana Moysesa,
prvého predsedu Matice slovenskej.

Vajatali hory.... alebo Kto chce opäť ničiť organy?

Organ vo svojich dvetisícročných dejinách prekonal toľko existenčných zvratov a represálií ako žiaden iný hudobný nástroj. V minulosti sa doteraz nikomu nepodarilo natrvalo zničiť organ: nielen ultrakomunistom, ktorí pri organovej hudbe cítili vôňu ideovo nevhodného kadidla, ale aj mnohým iným (ne)kultúrnym indoktrinátorom. Prudentius (v 4. storočí) a ďalší cirkevní otcovia sprvu zaraďovali organ medzi zatrateniahodné pohanské nástroje, až kým ho Sv. Gregor uznal za vhodný, aby „...vyslovoval pravé sväté zvestovanie". Husiti, keď vypálili opátstvo v rakúskom Zwettli (15. stor.), zhodili organ z chóru, rozbili ho, spálili a kov roztrúsili všade naokolo. Vtedy českobratskí kazatelia Jakoubek zo Stříbra, Jan z Rokycian a Petr Chelčický dali ako „papistické diabolstvo" zničiť aj väčšinu pražských organov. Reformátor Zwingli (16. stor.) v Zürichu sa vlastnoručne podieľal na vyhadzovaní organov na námestia a na ich pálení. Obe francúzske revolúcie (prvá z r. 1789, potom aj Parížska komúna r. 1871) sa na organoch vŕšili rovnako, ktovie prečo. Keď cisár-pán, najkatolíckejšie veličenstvo František Jozef Habsburg tiahol do prvej.svetovej vojny, dal rekvirovať organové píšťaly, aby bolo dosť kovu na kanóny a muníciu.

Nedávno zaznela šokujúca hrozba z Európskej únie: najprv sa zdalo, že bruselskí byrokrati akoby nemali v Európe iné problémy, než určovať krivosť predávaných uhoriek a olovo v organoch. Svojím nariadením č. 2002/95/ES z 27. 6. 2003 „O obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach" vyvolali zmätok v hlavách našich horlivých euronadšencov. Šírili sa správy, ústne i mediálne, že od 1. júla 2006 budú u nás organy odstránené a organové koncerty zakázané, pretože píšťaly obsahujú viac olova než 0,1%, ako je vraj prípustné. Spoločenský týždenník ŽIVOT vo svojom čísle 17 dokonca vyzýval ľudí, aby rýchlo ešte navštívili organové koncerty, ak chcú počuť Bacha. Odo mňa vystrašení redaktori STV žiadali vyjadrenie k hroziacej katastrofe našich organov, nových aj historických.

Tušil som, že to bude novinárska kačica, ktorú ťažko čo i len domyslieť. Veď potom aj veriaci, ktorých je iste viac než návštevníkov koncertov, by sa museli zaobísť bez organov a spievať bez sprievodu. Postihlo by to aj stovky našich historických organov, ktoré sú cenným kultúrnym dedičstvom. Ba na základe takéhoto absurdného opatrenia by, napríklad, v Benátkach museli demontovať povestné olovené strechy, pretože obsahujú viac olova než všetky talianske organy dohromady! A prečo by mali byť nebezpečné práve organové koncerty, veď organové píšťaly nik neohmatáva, neoblizuje, nepije z nich ani ich nestrúha do polievky.

Neostalo mi iné než osvedčený krok, obrátiť sa „ad fontes" - zadovážiť si dotyčnú konfliktogénnu smernicu. Dozvedel som sa to, čo sa dalo inteligente predpokladať, že euroúradníkom išlo vlastne o niečo celkom iné. Smernica totiž, ako sa píše v úvode, má za cieľ zabrániť zdravotnému riziku pri zneškodňovaní odpadu z elektrických a elektronických zariadení. Preto zdôrazňuje potrebu znížiť obsah nebezpečných látok (nielen olova) v odpade. A ďalej, „mal by sa" podporiť technický vývoj, vedúci k ich nahradeniu.

V článku 4 sa žiada, aby od 1. júla 2006 *nové* elektrické a elektronické zariadenia neobsahovali olovo (a iné vymenované látky). Teda nič vyrobené pred týmto dátumom sa nemusí nasilu odstraňovať ani zakazovať. Napokon, organ je hudobný nástroj, a nie elektrické či elektronické zariadenie. Možno iba tzv. digitálne organy – ale potom by mali pochlebe aj kolegovia z pop-music. Nemusia sa však báť, lebo Smernica obsahuje aj Prílohu s múdrymi výnimkami: v 7. bode sa píše, že Smernica sa netýka: olova – v spájkach s vysokou teplotou topenia (ako ho obsahujú napríklad organové píšťaly, avšak tie ani nie sú elektrickými predmetmi!), - v spájkach pre servery, pamäť a systémy na ukladanie dát , - v spájkach pre... spínanie, signalizáciu, sieťové zariadenia atď.

Keby teda niekto aj chcel považovať organ sa „elektrické zariadenie" (pretože veľké organy mávajú aj spínacie systémy a elektronickú pamäť), táto formulácia organy jednoznačne zo Smernice vyníma.

Celý tento umelo nadsadený rozruch pôsobí ako starý vtip zo sovietskej éry: zo správy, že v Moskve rozdávajú autá, sa napokon vykľuje, že nie v Moskve, ale v Leningrade, a nerozdávajú sa autá, ale kradnú bicykle!

Kríza okolo organov je teda zažehnaná. Mňa však zaujímajú a zároveň desia dva poznatky z nej. Vieme, že fáma vždy vychádza od jednotlivca, ktorý zázračnou rýchlosťou nájde rovnako popletených šíriteľov. Kto však bol ten, v ktorého hlave vznikla takáto absurdita? A ďalej, keď naši mediálni spravodajcovia, reportéri, moderátori, novinári na ňu skočili, čiže „zožrali ju aj s chlpami" a bez váhania dezinterpretovali Smernicu, nestalo sa to v minulosti už aj v iných prípadoch? Nie je nebezpečie, že sa tak stane pri budúcich informáciách z Európskej únie a nielen z nej? Nejde tu len o vierohodnosť informácií, aj tak si o nej myslím svoje, ale o celkom vážne možnosti zavádzania ľudí, vyvolávania neistoty a zmätkov.

Pre mediálnych šíriteľov takýchto správ mám iba jeden odkaz: keď nevedia správne písať, nech sa naučia aspoň správne čítať!

FERDINAND KLINDA

Cesta svetla

v diele františkánskeho kňaza Svetloslava Veigla

Svetloslav Veigl: Keď anjel v tebe spieva. Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2006

V 30. rokoch minulého storočia sa na literárnej scéne začali objavovať autori skúšajúci vniesť do tvorby novú kvalitu – spirituálny poetický takt pulzujúci vo sférach kresťanského humanizmu. Išlo o mladých kňazských katolíckych básnikov. Pridávali sa k nim však aj tí, ktorí ku kňazskej obci nepatrili. Súhrnne sa pre nich používa označenie slovenská „katolícka moderna". Aj napriek tomu, že autori patrili ku kňazom – katolíkom a boli viazaní určitými pravidlami začala vznikať poézia ovplyvnená modernými svetovými prúdmi. Poézia zachovávajúca si svoju duchovnosť na jednej strane, ale na strane druhej prekonávajúca tradicionalizmus a smerujúca k novým možnostiam. Čitateľskej verejnosti sa prednedávnom dostala do rúk kniha s názvom *Keď anjel v tebe spieva*. Ide o súhrnnú publikáciu tvorby básnika-kňaza a dodnes žijúceho predstaviteľa „katolíckej moderny" - Svetloslava Veigla. Básnik svetla či hľadania svetla, básnik lásky a viery v nezlomnú moc Boha doprevádzajúcu ho na životnej púti: *„Viem, život iba krátka chvíľa jarná, / lež jar je kvetom najkrajším - / zaň žijem, mriem, hoc' chvíľa tá je márna, / oddať sa musím chvíľam zajtrajším ..."* (s. 251).

V knihe *Keď anjel v tebe spieva* nachádzame dve akoby samostatné diela. Prvé predstavje rozsiahla štúdia Jozefa Brunclíka, ktorá sa tiež dá rozdeliť do niekoľkých samostatných častí, z ktorých autor skladá mozaiku básnikovho života. V úvode sa autor zaoberá objasnením pojmu katolícka moderna, resp. vymedzuje jej miesto z hľadiska literárnohistorického. Ďalšia časť štúdie sleduje biografickú líniu básnika Svetloslava Veigla a jej vplyv na jeho literárnu tvorbu. Autor postupne prechádza jednotlivými zbierkami vydanými básnikom a v interpretačnom náčrte sa snaží čitateľovi podať poetologický obraz zbierok s ohľadom na príslušné obdobie, v ktorom vznikali. Autor štúdie zároveň sprostredkováva čitateľovi aj kritiky a recenzie vydané v danej dobe na jednotlivé zbierky, preto záujemca o tvorbu tohto básnika má v spomínanom diele aj dôležité informácie v podobe bibliografických odkazov na vydané zbierky. Táto časť nie je teda iba jedným z pokusov o interpretovanie Veiglovho diela, ale jej snahou je podať čo najviac názorov literárnych vedcov a kritikov na jeho tvorbu. Autor štúdie nevybral iba práce, ktoré zbierky spomínaného autora hodnotia iba pozitívne. Naopak, nachádzame tu aj odkazy negatívneho zamerania.

Jadro publikácie však tvorí druhá časť knihy. Tá obsahuje súhrn tvorby Svetloslava Veigla, ktorá nám odkrýva poetický odkaz básnika zomknutý pod krídla náboženskej poézie. V chronologickom radení tu nachádzame jednotlivé vydané zbierky, ale aj, ako píše zostavovateľ, *„básne nepublikované v žiadnej zo zbierok"*. Časť, v ktorej sa takéto básne nachádzajú, má príznačný názov *To nevysloviteľné*. Čitateľ má teda možnosť stretnúť sa s poéziou tohto básnika súhrnne a chronologicky. Zlatú niť tvorí viera v Boha, cesta vydláždená svetlom smerujúcim k Bohu: *„Na počiatku bolo Slovo, / ktoré dychom, vôľou všetko tvorí. / Jemu Jedinému sa klania um i srdce, / vesmír i slnce, mesiac, všetky tvory"* (s. 423). Sila svetla, stelesňujúceho Boha ako najvyššiu autoritu, ku ktorému vedú všetky cesty, je zjavná vo viacerých zbierkach jeho diela.

Poézia je pre Svetloslava Veigla výzvou, vierou, istotou. Prechádza z polôh „osobných" do „nadosobných", duchovných a pritom si neustále zachováva poetickú čistotu a jemnosť.

Básnik – kňaz alebo kňaz – básnik? – pýtame sa. V jednej z Veiglových básní čítame: *„Môj Bože, zmeň ma v človeka. / Môj Bože, zmeň ma na mnícha, / čo tebe slúži oddane / a po tebe len zavzdychá"* (s. 165). Aj jeden aj druhý sa spojil vo viere v lásku a pokoj, ktorá bola prostredníctvom bohatých tvorivých impulzov transformovaná do poetickej roviny. V nej neustále objavujeme krásu a svet vo svojej podstate – svet neustále nás obklopujúci. Aj básnik v jednom zo svojich veršov píše: „ *Sloboda je svet, vesmír, povodeň"* (s. 383).

Keď anjel v tebe spieva, súborné vydanie jedného z predstaviteľov katolíckej moderny, je ďalším výrazným príspevkov do fundamentu slovenskej poézie a otvára príležitosť na jej ďalší literárnovedný výskum.

Zuzana Turzová

Listy z kalendára

Ludwig WITTGENSTEIN (26. 4. 1889 - 29. 4. 1951). Úvahami z logiky, psychológie, jazykovedy, literatúry i estetiky sa stal duchovným otcom logického pozitivizmu, nekompromisným a originálnym mysliteľom, fascinujúcim svojim spôsobom prednesu i kvalitou úvah (Logicko-filozofický traktát, Filozofické skúmania, Modré a hnedé knihy). Spoznal, že hranice jazyka sú hranicami sveta, že sa nedá myslieť to, čo sa nedá vysloviť. Snažil sa postupne vyjasňovať vzťah svet - myslenie - jazyk. Svet pre nás existuje len v našej interpretácii. Jazyk je metódou mapovania vnútorných i vonkajších medzí myslenia. Analýzou vzťahov medzi vecami a javmi dochádzame k uchopeniu skutočnosti. Zdravý rozum a prirodzený jazyk je nám oporou na ceste za významom a spôsobmi myslenia. Hľadáme rovnice medzi vysloviteľným, mysliteľným (interpretovateľným) a zmysluplným. Vybudoval filozofiu jazyka. Hľadaním výrazu, vhodnou formuláciou, spresňovaním sa približoval ku skutočnosti a pravde. Vedel, že vo filozofii nemožno nič vymyslieť, ale iba sa dostávať do toho, čo je skryté. Objasňoval problémy filozofie korektným jazykom, odhalil jeho syntaktickú i významovú štruktúru. Bol presvedčený, že účelom filozofie je logické objasnenie myšlienok.

Z myšlienok:

· Problémy života nemožno riešiť na povrchu, ale len v hĺbke, v dimenziách povrchu sú neriešiteľné.

· K odpovedi, ktorá sa nedá vyjadriť, nemožno vyjadriť ani otázku. Keď sa dá otázka vôbec položiť, možno na ňu aj odpovedať.

· Význam slova je daný jeho použitím v reči... Ako slovo funguje, sa nedá uhádnuť. Musíme vidieť jeho použitie a z toho sa poučiť. Všetko, čo vôbec môže byť myslené, môže byť myslené jasne. Všetko, čo sa dá vysloviť, dá sa vysloviť jasne.

· Ak určíme nový spôsob myslenia, miznú staré otázky; tieto otázky spočívajú v spôsobe vyjadrovania; ak sa človek oblieka do nových šiat, odkladá so starými aj staré otázky.

· Veriť v Boha znamená chápať otázku po zmysle života. Veriť v Boha znamená vidieť, že život má zmysel.

· V určitom zmysle sme závislí a to, na čom sme závislí, môžeme nazvať Bohom. Boh je svetom nezávislým na našej vôli.

· Ak mám byť naozaj vykúpený - potrebujem istotu, nie múdrosť, sny, špekulácie - a touto istotou je viera. A viera je vierou v to, čo potrebuje moje srdce a moja duša, nie môj špekulujúci rozum... Presvedčiť niekoho o Božej existencii, by sa možno dalo výchovou, tým, že by sa určitým spôsobom formoval jeho život... Boh mi môže povedať: budem ťa súdiť tvojimi vlastnými ústami. Triasol si sa hnusom, keď si svoje vlastné činy videl u druhých.

· Filozofická práca je vlastne - rovnako ako všestranná práca architekta - skôr prácou na sebe. Na vlastnom názore. Na tom, ako človek vidí veci. A čo od nich žiada.

· Z minulej kultúry sa stane hromada trosiek a nakoniec hromada popola, ale nad popolom sa budú vznášať duchovia... Riešenie tejto hádanky života v priestore a čase leží mimo priestor a čas.

· To, čo považuješ za dar, je problém, ktorý máš vyriešiť.

· Subjekt nepatrí k svetu, ale je hranicou sveta.

· Dobré podobenstvo osviežuje rozum.

(dmj)

Oko uragánu (2)

1. Nežije sa ľahko medzi valiacimi sa kameňmi. Ani medzi valiacimi sa kameňmi lži, ktoré sú oveľa hlučnejšie ako Rolling Stones. No na rozdiel od hudby rockovej skupiny, ktorá vie potešiť milióny fanúšikov na celom svete, miliónom Slovákov sa otĺka o hlavu boľševická tuposť. Jeden z najväčších balvanov, ktorý sa na nás pravidelne privalí v auguste, je oslava tzv. SNP. Spúšť, ktorú po sebe zanechá, nevládzeme odstrániť ani za celý rok, a už sa spúšťa ďalší. Toto nie je úvaha o augustových udalostiach, toto je úvaha o lži. A keď chce človek písať o lži, ktorá nás obklopuje, len ťažko nájsť lepší príklad, ako oslavu udalostí s názvom „Slovenské národné povstanie", kde ani jedno slovo nie je pravdivé. O samotnom „SNP" sa už toho popísalo dosť. Množstvo historikov, filozofov, publicistov, európskych vzdelancov už na túto tému napísala pomaly všetko, čo sa dá. Múdro, vyargumentovane, doložené kopou nespochybniteľných faktov. Keďže však masmédiá sú v rukách boľševikov a ich spojencov KDH, veľkú váhu to v spoločnosti nemá. Asi ako ten povestný hlas volajúceho na púšti. Naopak, „naša" televízia uvádza o „povstaní" komunistické propagandistické filmy. Už od obdobia kamenných sekier až po dnešné časy laserov a počítačov funguje stále jediné, rovnaké a nespochybniteľné právo – právo víťaza. A keďže u nás boli v roku 1945 barbarskou presilou dosadení k moci komunisti a po roku 1989 si svoju moc ešte obratne posilnili aj ekonomicky, niet sa čo čudovať. Keďže demonštrácia moci patrí k tým najzákladnejším sebazáchovným prvkom každej moci, oslava „SNP" ako štátneho sviatku je pre nás neomylným lakmusovým papierikom na indikáciu nadvlády boľševikov. Nejaké reči o tom, že to bolo nezmyselné vraždenie a rabovanie, našich komunistov nijako z miery nevyvedú – veď tu vraždili a rabovali celých 40 rokov, prečo by si mali nejako osobitne pamätať práve tých pár mesiacov? Možno stojí za povšimnutie, že pri celom tom cirkuse nejde výlučne o obradné tančeky demonštrácie moci, ale ako slama z topánok z toho trčí aj typické politické príživníctvo našich komunistov. Z donedávna kapitalistických imperialistov, smerom ku ktorým bolo povinné aspoň raz denne si odpľuť, sa náhle stali – druhovia v zbrani. Kto by to bol povedal. Bezcharakterná podlízavosť každému Veľkému bratovi je vlastne jediná vlastnosť našich komunistov, na ktorú sa dá bez rizika spoľahnúť.

2. Našich boľševikov však netreba podceňovať. Ich lož sa za tých 40 rokov poriadne vylepšila a vycibrila. Veď vysoké školy boli hlavne pre nich. Okrem jednorozmernej propagandistickej lži už zvládajú aj jej sofistikovanejšie formy. Napr. „newspeak", čo je geniálny termín, vymyslený George Orwellom. No ani Orwell netušil, k akým výšinám sa používanie „newspeaku" prepracuje – keď samotní komunisti začnú nadávať na komunizmus, aby našu milovanú Kominternu udržali pri moci. A toto isté robia aj s povstaním – odrazu už nie komunisti, kdeže, ale nejakí rozprávkoví „demokrati" boli hybnou silou „SNP". Nuž, chcieť komunistov vymazať z „SNP" je to isté, ako keby chcel niekto vymazať Mojžiša zo Starého zákona. Ale pre marxistických propagandistov nič nie je nemožné.

3. Ďalším z ich trikov je zahmlievanie a premiešavanie vecí, ktoré majú len málo spoločného. A tak by chceli verejnosti implantovať myšlienku, že „SNP" bolo vlastne celkom užitočné a dobré, keďže pôvodný plán povstania, aby Slovenská armáda otvorila karpatské priesmyky Červenej armáde, bol celkom rozumný. Teraz nejdem rozoberať, že túto celkom realistickú variantu úmyselne znemožnili a odsabotovali práve samí benešovci a boľševici. Podstatné pre posudzovanie historických faktov nie je fantazírovanie o tom, kde by boli ryby, keby neboli v rybníku, ale to, ako samotné udalosti prebehli. A na to máme dokladov viac, než je nám milé, aj keď komunisti celých 40 rokov systematicky plienili archívy.

4. Predpokladám, že ste si všimli, ako sa v posledných rokoch v našich „pokrokových" médiách nenápadne pripravovala pôda na to, aby sa aj taký „Zväz protifašistických bojovníkov" stal takrečeno „salonfähig". Veď byť proti fašizmu je niečo kladné, tak ktože by tu už mohol niečo namietať? Najmä keď pre našich novinárov nejaké zatajovanie faktov a prezentovanie poloprávd už ani nie je lžou. Takže teraz sa nikde nedočítame, že to bola od začiatku militantná organizácia, ktorá najmä v 50-tych rokoch stála na strane toho najväčšieho komunistického teroru, dokonca ho podnecovala a vyžadovala rozsudky smrti nad „nepriateľmi ľudu". A o tom, kto sa mohol stať jej členom, už úplne pomlčím. Je to tiež jedna z organizácií, ktorá sa mala postaviť mimo zákon, samozrejme, keby tu bola ozaj „protikomunistická" revolúcia. Nijakého zločinca neospravedlňuje, že bojoval proti druhým zločincom. Tak ako nacistov neospravedlňuje, že potláčali komunizmus, ani komunistov neospravedlňuje, že bojovali proti „fašizmu". To už naši mafiáni ako Černák a spol. majú viac vkusu a charakteru, pretože som ešte ani jedného z nich nepočul obhajovať sa tým, že ľudia, ktorých vraždili, boli tiež mafiáni a zločinci a tak vlastne iba pomáhali spoločnosť očisťovať od nekalých živlov. A opäť – nie žeby sme to nevideli, či strácali historickú pamäť – to iba jednoducho Kominterna nás má v hrsti a propaguje si svojich. Úplne bez hanby a bezočivo.

5. No nielen lož propagandistická, lož rafinovaná, zahmlievanie či klamstvo do očí – veľmi častá je aj lož vzdutej hrude. Zdôvodnených faktov komunisti nikdy nemali dosť a tak sa často uchyľovali k patetickým prehláseniam, či k totálnemu vybičovaniu vášní. „Preliali krv!" „Položili životy!" Vtedy už každý vedel, že nastúpil najťažší kaliber, čistá moc v svojej zvieracej sile, bez akýchkoľvek argumentov. A vtedy sa nesmie ani len nesprávne žmurknúť. Lebo v nasledujúcom okamihu sa preleje krv tvoja. Bez výnimky a bez mihnutia oka. Ešte dodnes sme sa z toho nespamätali, ešte dodnes sme pri takých vyhláseniach bezradní. Je to hlboko vnútri. Len málokto aspoň vyhabká – no, hm, ale, veď aj takí esesáci udatne položili životy za svoje presvedčenie...

6. Na druhej strane – veci, ktoré by mali skutočne otriasť každým a zhnusiť mu všetko, čo s nimi súvisí, zostávajú zaujímavo bez povšimnutia. Teraz myslím na masové vraždy civilného obyvateľstva. Sklené, Sklabiňa, Kováčová... To neboli žiadne obete bojových operácií, to boli chladnokrvne, barbarsky povraždení úplne nevinní ľudia. A boli aj mučení ľudia, boli ľudia, čo ich sťahovali z kože zaživa. Bol aj neľudský koncentrák v Slovenskej Ľupči, so všetkým, čo k tomu patrí – mučenie, vraždenie... Výborný fabulátor a poslabší filozof Umberto Eco, ktorého tak hltajú aj naši súčasní stachanovci pokroku a demokracie, v svojej knihe o morálke napísal jednu úvahu, s ktorou pokojne môžme súhlasiť: Netolerovateľné. Jednoducho, sú neslýchané zločiny, ktoré prekračujú všetky normálne obzory. Tie sú jednoducho netolerovateľné. „Nové netolerovateľné nie je iba genocída, ale jej teoretizácia." Tu musím dodať, že aj jej obhajovanie, či bagatelizovnie. Pre istotu, ak by to niekto prehliadol, či už kvôli rýchlemu čítaniu či menším písmenám, pripomeniem ešte raz: MASOVÉ VRAŽDY CIVILNÉHO OBYVATEĽSTVA. Alebo akými veľkými písmenami to mám napísať, aby si náš boľševický dorast uvedomil, čo to boli za zločiny? Spomeňme si, prečo sa „nacizmus" stal neslušných slovom. Nie kvôli tvrdému režimu, ani kvôli KdF, dokonca ani kvôli vojne nie, veď vtedy to bol bežný spôsob „riešenia" problémov (nakoniec, tak ako dnes) – nie, tento termín sa sprofanoval výlučne kvôli genocíde civilného obyvateľstva, hlavne židov. U nás sa z takýchto zločinov stalo len také menšie nedorozumenie na ceste k svetlým zajtrajškom. Ešte v roku 1999 sa konalo stretnutie potomkov obetí partizánskych obetí s vtedajším ministrom spravodlivosti Jánom Čarnogurským. Naivita niektorých ľudí je fakt nekonečná. Okrem toho, že ich zľahka odbil tým, že na nejaké rehabilitácie či odškodňovanie nie je politická vôľa (veď to bolo zhruba rok po opätovnom nástupe tejto pokrokovej garnitúry), povedal: „Ak by sme zistili nepremlčateľnosť jednotlivých trestných činov, ktoré možno chápať ako zločiny proti ľudskosti, budeme ich naďalej vyšetrovať." Keby ste si náhodou chceli tipnúť, či už náhodou nezistili, že tu boli nejaké zločiny proti ľudskosti, môžem vás upokojiť - nie nezistili. A pokiaľ budeme pri moci KDH či rôzni neoeštebáci, ani nezistia. Môžme sa staviť. V mojej morfológii lži by som túto zaradil medzi tie menej sofistikované, také chytrácko-politikárske.

7. Ale aby sme medzitým nezabudli: kvôli čomu sa tie neslýchané zverstvá popáchali, čo to bol za účel, ktorý mal posvätiť všetky tie zločinné prostriedky? Ak sa čo len trochu zorientujeme v tej mäteži lží, poloprávd a hlúpostí (už som dokonca čítal, že „SNP" bolo bojom za „demokraciu"!), vykryštalizujú sa nám dva hlavné politické ciele našich udatných partizánov: Československo a komunizmus . Čiže – presne aké prostriedky, taký istý bol aj účel. Pretože keď si preložíme tieto dve heslá do praktickej reči, vyjdú nám z toho dve genocídy. Prvá bola genocída voči existencii slovenského národa, v ktorej po partizánoch plynule prebrali žezlo rozpálení českí nacionalisti na čele s nacistom Benešom. „Československo" bolo od samého začiatku zločineckým projektom. Odstránenie Štefánika nariadené Masarykom a Benešom bolo len logickým začiatkom. No po existencii I. Slovenskej republiky bolo tých „Štefánikov" podstatne viac a tak nastal nebývalý pohon na jadro slovenského národa. (Pod eufemizmom „pohon" treba rozumieť vraždenie a vyháňanie.)Najsamprv odstránili všetkých schopných politikov, ktorí nepasovali do Benešovej schémy, že každý slovenský politik sa dá kúpiť, potom inteligenciu a vzdelancov a znovu začali usilovnú prácu na tom, aby sa Slováci postupne počeštili. Čiže typická genocída, presne ako je pomenovaná v dokumentoch OSN. Druhý veľký zločin proti ľudskosti, komunizmus, mal v sebe prvky ďalšej genocídy – na kresťanoch, na roľníkoch, na živnostníkoch... a žiada sa mi dodať, že aj genocídy na zdravom ľudskom rozume. A popri týchto politických, ideologických zločinoch nesmieme zabudnúť ani na to večne ľudské – na ich nenásytnú túžbu za korytami. Udatný bojovník za princípy nepýta peniaze – tuná však boli výsluhy možne ešte dôležitejšou pohnútkou ako politické ciele, pretože zďaleka nie všetci bojovali za „myšlienky" bratstva a pokroku. Tu sa musím priznať k jednej, dnes sa mi to zdá, že až neuveriteľnej naivite. Prvé týždne po novembri '89 som si fakt myslel, že jedna z vecí, ktorá sa zruší medzi prvými, budú „partizánske" dôchodky, ktoré išli z našich daní za nastoľovanie komunizmu, ktorý sme práve s veľkou slávou „odstránili". Keď je navyše verejným tajomstvom, že veľké množstvo tých poberateľov dôchodkov bolo v „povstaní" akurát 32. augusta. Škandálne na celej súčasnej situácii nie je len to, že dostane vyznamenanie niekto, kto strieľal národ sa dal do boja, vojaci, partizáni, železničiari, obyvatelia ich podporujú, všetko na vlastnom lesnatom území, ktoré dobre poznajú, k dispozícii majú všetky zdroje, siete, dokonca Imrich Karvaš aj peniaze vybavil, takisto všetky zbrane, lietadlá – a príde skupinka vojakov, ani nie ktovieako motivovaná, pretože väčšina z nich určite silne tuší, že vojnu už prehrali, a za šesť týždňov toto „národné" povstanie potlačí. Z toho mi vychádzajú len dve logicky možné vysvetlenia: buď tí vojaci boli „nadľudia", presne tak ako to tvrdila goebbelsovská propaganda, alebo národ, ktorý „povstal", bol nejaký neschopný národ polodebilov. Takže každý, kto používa prívlastok „národné" pre toto povstanie, buď propaguje nacizmus a jemu podobné hnutia, alebo naopak, dopúšťa sa urážky rasy, národa a presvedčenia. Na obidvoje máme u nás paragrafy.

8. A možno majú aj čisté svedomie – veď keď si porovnajú svoje zločiny s tými, čo robili ich veľké vzory v Sovietskom zväze, tak im to rádovo vychádza ako nula.

9. Ale poďme naspäť k našej morfológii lží. Konkrétne k jednému slovíčku z našej slávnej skratky, k slovu „národné". Pretože zo všetkých troch toto je najviac lživé. No nielen to, vyzerá to tak, že jeho používaním aj prekračujeme zákon. Nejdem sa púšťať so historických exkurzov, tuná nám stačí vedieť, koľko nemeckých vojakov bolo nasadených na potlačenie tejto rebélie. Zo začiatku to bolo 20 000 vojakov Wehrmachtu, koncom októbra to bolo asi 34 000 nemeckých vojakov. Zo slova „národné" mi vychádza, že to zrejme povstal celý národ, alebo aspoň jeho podstatnú časť. Len si predstavme: zhruba trojmiliónový národ sa dal do boja, vojaci, partizáni, železničiari, obyvatelia ich podporujú, všetko na vlastnom lesnatom území, ktoré dobre poznajú, k dispozícii majú všetky zdroje, siete, dokonca Imrich Karvaš aj peniaze vybavil, takisto všetky zbrane, lietadlá – a príde skupinka vojakov, ani nie ktovieako motivovaná, pretože väčšina z nich určite silne tuší, že vojnu už prehrali, a za šesť týždňov toto „národné" povstanie potlačí. Z toho mi vychádzajú len dve logicky možné vysvetlenia: buď tí vojaci boli „nadľudia", presne tak ako to tvrdila goebbelsovská propaganda, alebo národ, ktorý „povstal", bol nejaký neschopný národ polodebilov. Takže každý, kto používa prívlastok „národné" pre toto povstanie, buď propaguje nacizmus a jemu podobné hnutia, alebo naopak, dopúšťa sa urážky rasy, národa a presvedčenia. Na obidvoje máme u nás paragrafy.

10. Malá kontrolná podotázka: Koľko miliónov obyvateľov malo v roku 1939 Fínsko?

11. Ešte menšia faktická poznámka: pri posudzovaní šancí ubrániť sa agresorovi vojenskí odborníci tvrdia, že úspešná obrana je rámcovo možná ešte pri trojnásobnej prevahe agresora – v prípade klasickej vojny. V prípade partizánskej vojny šance stúpajú a tu už platí odhad, že dá sa ubrániť aj päťnásobnej prevahe.

12. A potom tu máme lož takrečeno neviditeľnú. Lož toľkokrát opakovanú, že pre svoju nenápadnosť – v porovnaní s inými lžami – si ju len málokto všimne. Myslím tým „demokratický" blok, ktorý šiel do povstania spoločne s komunistami. Najmä v poslednom čase, keď „newspeak" súčasnej vládnej garnitúry nechce z taktických dôvodov používať termín komunista, stále častejšie čítame o udatných „demokratických" bojovníkoch za slobodu. Určite by mi bolo večnou záhadou, prečo tak radi používajú termín „demokracia", nebyť toho, že už som medzitým zažil aj „ľudovú demokraciu", aj „NDR",... Táto miniatúrna skupinka samozvancov neprezentovala ani len slovenskú evanjelickú menšinu, iba tú jej časť, ktorá Masarykovi a Benešovi pomáhala pri kolonizácii Slovenska a za to si vyslúžila výnosné funkcie. (Prečítajte si napr. knihu o povstaní od evanjelického kňaza Petra Klasa „Satan proti Bohu".) Po Stalingrade aj títo naši „demokrati" pochopili, že nastáva čas znovu sa prihlásiť o bývalé prebendy. Túžba za korytami bola taká veľká, že pre nich nebol najmenší problém ísť do spolku s komunistami. Pripomínam, že v tom čase už nikto na Slovensku nemohol povedať, že nevie, čo je komunizmus a jeho zločiny. No naši „demokrati" nielenže s nimi išli do jednej partie, ale sa aj aktívne podieľali na ich zločinoch. A to ani nehovorím o „demokratickom" odstavení slovenskej katolíckej väčšiny... Ak teraz bedákajú, ako sa im komunisti odvďačili, netreba ich ľutovať. Naopak, človek môže mať raz za čas pocit zadosťučinenia, že aspoň v tomto prípade prišla odplata za ich zločiny pomerne zavčasu. Ani Česi ich už totiž nepotrebovali, lebo im bolo jasné, že nastupujúce komunistické kádre im budú slúžiť ešte lepšie. Ak chápeme slovo „demokracia" v jeho zaužívanom význame, potom musím povedať, že Saddám Husajn bol oveľa väčší demokrat, ako taký Lettrich, Ursíny či Josko, pretože reprezentoval podstatne väčšie percento obyvateľov štátu ako títo samozvanci.

13. Ďalej tu máme lož zamlčiavania. Ešte som nikde doteraz nečítal nie že historickú prácu, ale ani len malý článoček o tom, koho nám to v tých časoch poslal na pomoc veľký generalissimus Stalin. Nielen najväčší jazykovedec, ale určite aj najväčší demokrat pod slnkom. Ktože to vlastne boli tí odvážni molodci, komisári pokroku, ktorí sem prišli šíriť Stalinovu ľudovú demokraciu. Pod presilou faktov a po oslabení cenzúry už ani naši „demokratickí" publicisti nemôžu veľmi popierať, že v 20-tych a 30-tych rokoch sa v ZSSR páchali beštiálne zverstvá. A ich nositeľmi boli komisári a vojenskí velitelia – presne tí, ktorí prišli začiatkom 40-tych rokov na Slovensko, aj s ich neoceniteľnými skúsenosťami z občianskej vojny. Na ilustráciu uvediem niekoľko spomienok na to, ako sa za pomoci vojenských komisárov kalila oceľ z knihy Viktora Suvorova „Očista". „Vo Voroneži boli mučení civili aj zajatci vsadení do sudov, pobitých zvnútra oceľovými klincami a sudy sa kotúľali po zemi. Na čelo im vypaľovali päťcípu hviezdu. Duchovným na hlavu narážali korunu z ostatných drôtov. V Caricyne a v Kamyšine sa ľuďom pílou rezali kosti. V Poltave a v Kremenčuku boli všetci kňazi narazení na koly. V Odese boli mučení hlavne dôstojníci. Reťazmi ich pripútali k doskám a pomaly zasúvali do ohniska lodných kotlov. Iní boli na kusy trhaní morskými navijákmi." Je tam toho viac, ale tuná to musí stačiť, už len samotné odpisovanie mi robí problémy. Najzaujímavejšie na tom je, že len čo prekročili slovenské hranice, udial sa zázrak a z patologických boľševických sadistov sa stali „hrdinskí nositelia slobody", po ktorých treba pomenovať ulice, námestia či aspoň ich ospievať v literatúre pre pamäť vďačných Slovákov. To len výnimočne ujde občas nejaké prerieknutie, ako napr. v zborníku „Ini o kapitánovi Jánovi Nálepkovi", ktorý vydala Polygrafia v Spišskej Novej Vsi v roku 2002(!), kde súdruh K.P. Petrušenko sa chváli svojou aktívnou účasťou pri likvidácii „nepriateľov strany a štátu" – kulakov. Ako už len taká „likvidácia" v stalinskom Rusku mohla vyzerať? Napriek tomu si myslím, že toto našich partizánov nijako neospravedlňuje, ani to, že veľa tých zločinov boľševickí komisári priamo iniciovali, ako napr. slávny Leonid Nikolajevič Slavkin vyvraždenie Skleného.

14. Lož hrdinstva. Toto je pomerne nepríjemná kapitola, pretože pár horúcich hláv čo išlo do povstania, mohlo mať aj čestné úmysly a nechcel by som im ublížiť. A určite boli aj hrdinské kúsky, ale ťažko ich chváliť, tak ako nechválime za hrdinské kúsky ani Hitlerových vojakov, lebo tiež bojovali na strane zločinu. Naši ľudia si nevyberali ani Hitlera ani Stalina, ale museli nejako prežiť. Vzhľadom na situáciu si dokonca myslím, že celé „povstanie" bolo vyvolané viac pudom sebazáchovy, ako vidinou budúcich korýt. No robiť z tejto zmesi pudu sebazáchovy a chytráctva nejaké hrdinstvo, je veľmi nechutná lož, ktorou sa kriví celý obraz, až sa z neho nakoniec vytratí aj tých zopár prirodzených ľudských skutkov. Na hrdinský boj proti klérofašizmu tu bol predsa priestor od roku 1939 a nie až odvtedy, keď Čer-

vená armáda stála pri Medzilaborciach. No nielen pud sebazáchovy či špekulantstvo, ale aj vyslovene trestuhodný, ničím neospravedlniteľný hazard sa nám tu predkladá ako „hrdinstvo". Práve kvôli týmto demagógom jeden detail predsa len uvediem. Najlepšie na príklade osady Mladoňov. (Podrobnejšie viď článok Karola Janasa v Historickom zborníku 14 č. 2/2004). Partizáni 29.X.1944 prekvapivo prepadli Nemcov, no tí ich zahnali na útek a následne na to ako odvetu vystrieľali v osade 17 nevinných ľudí. Už od roku 1945 čítame, ako udatní partizáni s nasadením života povstali za lepší život nášho ľudu. Tak potom kedy mali zasiahnuť, ak nie vtedy, keď nacisti tento nimi milovaný ľud priamo vraždili? Ale nikde som sa nedočítal, ani pri jednej exekúcii nevinných obyvateľov, žeby boli zasiahli. A tých ľudí vraždili výlučne kvôli ich výčinom. Skúste si to plasticky predstaviť. Nemusíte mať žiadnu bujnú fantáziu, stačí len poskladať do jedného obrázku to, čo nám tu komunistická propaganda dlhé roky sama predvádzala. Prebieha „národné" povstanie, hory sú plné hrdinov – a dole v dedine si Nemci nerušene vyberajú a popravujú, koho chcú. Mužov, ženy, deti... No naši partizáni naďalej udatne zotrvávajú na svojich pozíciách. Dole zídu až vtedy, keď sa bude treba prihlásiť o funkcie a o dôchodky.

15. „Možno spočíva významnosť tohto veku v uzamknutosti dimenzie sviatočnosti. Možno je to tým jediným nešťastím."

Martin Heidegger

Nuž, komunisti nám tu porobili aj horšie veci ako tie, že nám znechutili sviatky. Ale aj pri lži sviatku a osláv sa pristavím. Ale skôr prakticky ako filozoficky. Paradoxne, toto bude skôr o pravde ako o lži. Predovšetkým, treba sa spýtať, čo vlastne 29. augusta oslavuje taký bežný občan, bez nejakých vyhranených politických názorov. Pomáhalo toto „povstanie" nastoliť demokraciu? Zachránilo štát pred pustošením frontu? Chránilo občanov pred nemeckým terorom? Zachránilo židov pred deportáciami? Najsmutnejšie je, že na všetky tieto otázky sa dá odpovedať výlučne: PRESNE NAOPAK! Tak čo vlastne oslavujeme? Chýbajú nám už úplne všetky základy logického myslenia a morálky? Myslím si, že až tak zlé to nebude. To čo ozaj oslavujeme je, že naši drahí súdruhovia komunisti sú stále pri moci a vyžadujú to. Ako som už spomínal v bode 1. Veď len si spomeňte, koľkože to bolo významných sviatkov a výročí! A v rámci inscenácie sa museli takmer všetkých vzdať! Od „oslobodenia", cez Leninove narodeniny až po VOSR. A pritom sú stále pri moci ! O tempora, o mores! Aj prvé máje bývali trošku iné, to musíte uznať. A tak si ponechali aspoň jeden sviatok a do jeho osláv sa vrhli s celou svojou pokrokovou energiou. Najmä okrúhle, 60-te výročie bolo priam orgiami „bratstva, pokroku a mieru". A priam galaprehliadkou všetkých lží, o ktorých píšem v tejto úvahe. Najmä súdruhovia z KDH si s chuťou zarečnili, ako napríklad Pavol Hrušovský, ktorý sa vytešoval, ako sa „SNP postavilo na stranu slobody a ľudskosti". Takže keď takého katolíckeho kňaza Antona Šaláta (spolu s inými) umučili k smrti, či ďalšieho farára Rudolfa Schedu zaživa sťahovali z kože, podľa KDH to bol zrejme vrchol kresťansky-demokratického humanizmu. Svojim spôsobom ani veľmi neklamal. „SNP" je aj ich veľký sviatok. Veď to, že aj vďaka povstaniu čechoslovácka menšina opäť ovládla Slovensko, musí dodnes napĺňať radosťou celé vedenie KDH. Veď to len plnili ich program postupného zániku Slovenska. Paradoxne, pri samotných oslavách sa ešte pravdivejšie prejavovali sami bývalí partizáni. Vo svojej jednoduchosti nepochopili, že ich dorast už je vybíjanejší, a aj keď to tak nevyzerá, reční výlučne v ich záujme. A tak keď sa ozvali hlasy rečníkov, ako napr. Dzurindov, že komunisti si povstanie neprávom privlastňovali, ozval sa spontánny piskot. Samotní účastníci povstania vari už len vedeli, ako to bolo. Takisto keď soudruh Standa Gross zahral na čechoslovácku strunu a nazval ich „spoluobčania", prepukli v nadšený jasot. Áno, toto bola pravá tvár „povstania": komunizmus a český nacionalizmus. A účastníkom osláv v Banskej Bystrici to museli pripomenúť samotní partizáni.

16. Ďalšou lžou, ktorú nám tu predvádzajú, že vďaka „SNP" sme sa dostali na stranu „víťazov" (!), sa ani nejdem zaoberať, iba si s Edmundom Burkem povzdychnem.:

„Nad určitými hlúposťami zostáva rozum stáť a mĺknu všetky argumenty; už sa ani nedajú zosmiešniť a nevyvolávajú nič, iba znechutenie."

17. A keď som už pri Angličanoch, ešte jeden citát:

„Politická lož sa nikdy nestane historickou pravdou, tak ako sa olovo po nijakom čase nezmení na zlato."

Winston Churchill

18. Ale aby sme si oddýchli od týchto nevoňavých mlák lží, ktoré sa 40 rokov nesmeli vysušovať, aby sa zliali do jedného veľkého páchnuceho jazera, ktoré sa už ďalších 16 rokov nevysušuje, trochu odbočím ku klebetám. K tomu ľudskému, príliš ľudskému. V čase, keď prebiehalo „SNP", aj do našej dediny prišlo gestapo. Pátrať, či tam nie sú nejakí partizáni a komunisti. Nuž, nejakí komunisti u nás boli, no bolo to len zopár chudákov, ktorých si nikto nevšímal. Gestapáci prišli za mojim otcom, pretože bol miestny predseda HSĽS, a vypytovali sa. Otec, aj keď si bol vedomý rizika, čo sa môže stať, keby ho odhalili, povedal, že my sme taká slušná dedina, že u nás nie sú ani partizáni, ani komunisti. Ako mi neskôr povedal, poslať niekoho na smrť len za to, že je hlupák, mu bolo neprijateľné. (A množstvo celosvetovej hlúposti by tým nezmenšil ani o miliontinu promile, tak načo.) No naša „avantgarda pokroku" mala iné spôsoby. Akonáhle prešiel front, otec aj s celou rodinou sa ešte stihol zachrániť útekom a dlhým skrývaním na západnom Slovensku. No jeho švagra (môjho uja) a ďalších obyvateľov tejto východoslovenskej dediny táto svoloč ihneď aktívne poudávala agentom NKVD a pekne poputovali na pár okov do sovietskych gulagov... A to ešte práve môj ujo raz našiel v obchode stranícku legitimáciu jedného súdruha, ktorý ju zrejme nosil ako relikviu stále so sebou, a zaniesol mu ju domov, nech to dobre ukryje aj s výčitkou, že či je sprostý, veď ho môžu aj zastreliť... Tu máte porovnanie medzi „ľudáckou" a „ľudovou" demokraciou ako na dlani.

19. Táto kapitolka bude skôr o záhade a nedorozumení, ako o lži. Dlhé roky som hútal nad tým, prečo sa tzv. SNP tak zastáva aj väčšina slovenských židovských intelektuálov. Nijako mi to nešlo do hlavy, veď práve vďaka povstaniu už priamo Nemci mohli obnoviť židovské transporty, čo predsa znamenalo zhruba 13 000 židov odvezených do táborov smrti. Navyše jediní, ktorí u nás priamo vraždili Židov, boli partizáni – na Ošmeku, pri Ladcoch,... Aj po tzv. „oslobodení" partizáni organizovali protižidovské pogromy, dokonca aj počas partizánskeho zjazdu, ktorý bol 2. – 4. augusta 1946 v Bratislave. Všelijako som sa trápil a vymýšľal aj tie najnemožnejšie kombinácie – od nepochopiteľných mystických afektov v hlbinách židovskej duše na spôsob Dostojevského až po šarlatánske freudovské konštrukcie o nejakom zdedenom vnútornom masochizme. No keď som ani s jednou nebol spokojný, začal som z druhého, praktického konca. Z toho obyčajného, ľudského. A odrazu sa mi začali črtať kontúry odpovede. Tiež obyčajnej a praktickej. Keď som si spomenul, že kde a ako som vyrastal, uvedomil som si, že aj oni mali so mnou spoločný svet. V tejto súvislosti je z toho mora vplyvov relevantný český nacionalizmus. Tvrdý a každodenný. A Židia mu mohli podľahnúť a to skôr, že ako sa sami netaja, byť v „konsenze" s politicky silnejším im velí ich tisícročiami overený pud sebazáchovy. (Stačí si spomenúť na demonštrácie bratislavských Židov za pripojenie k Maďarsku.) Kým ešte Mach hovorí o Židoch ako o maďarizátorskom živle, po roku 1945 sa jednoznačne priklonili na českú stranu. Napríklad ešte 12 rokov po vyhlásení slovenskej samostatnosti funguje na Slovensku organizácia s názvom „Československá únia židovskej mládeže", čo nie je žiadna dobrá vizitka pre našich židovských spoluobčanov. Z toho všetkého pomerne jednoducho vychádza, prečo ten prakticky jednohlasný súhlas s „SNP". (Aj o vzťahu židovskí intelektuáli a komunizmus by sa dalo písať, ale tam už to bolo menej jednoznačné.) Dá sa to povedať aj tak, že český nacionalizmus ich jednoducho strávil. Dokonca u mnohých mám dojem, že je ešte väčší, ako ich židovská identita.

V Európe už sme zvyknutí na to, že každému národu sa pripisujú nejaké zovšeobecňujúce vlastnosti. Raz lepšie, raz horšie. Veľmi dobre a stručne to popísal Ernesto Sábato: „Harmonický Grék je vynálezom osemnásteho storočia a zároveň súčasťou arzenálu klišé, ku ktorým ďalej patrí britská flegmatičnosť a francúzska umiernenosť." Aj o Židoch sa traduje kopa klišé. Na jednom z nich aj sami nenápadne pracujú – myslím teraz na klišé o národe knihy a o nadpriemernej židovskej inteligencii. Veď prečo nie. No to ich podľahnutie českému nacionalizmu o nej veľmi nesvedčí. Možno platí aj ďalšia Sábatova veta: „Každý sa dovoláva toho, čo nemá, a pokiaľ sa Sokrates dovoláva Rozumu, robí tak preto, že ho potrebuje na obranu pred obávanými silami svojho nevedomia." No pokiaľ teraz sa pohybujeme skôr na úrovni literátskych prekáračiek, jedna vec je predsa len vážnejšia. Morálny zástoj každého intelektuála. Ten je oveľa dôležitejší než akákoľvek intelektuálna bravúra, pokiaľ nechce byť iba drobným služobníkom nejakého –izmu. A tu sa nijako nemôžem vyhnúť zdôrazneniu, že tým skutočným, praktickým cieľom celého čechoslovakizmu, s ktorým sa netajil žiadny český politik od Masaryka po Beneša, je úmyselná asimilácia Slovákov a doplnenie si svojho biologického potenciálu. A dá sa to nazvať aj jedným slovom. Tým slovom je GENOCÍDA. Slovo, na ktoré by práve židovskí intelektuáli mali byť obzvlášť citliví.

20. Raz za čas sa ozvú slušné hlasy slušných ľudí, ktorých si vážim, (napr. Štefan Polakovič či Eva Kristínová), žeby už bolo načase podať si rozvadené ruky. Aj ja si myslím, že je potrebné vedieť prijať iný názor a tiež ukázať, že kultivovaný Slovák vie odpúšťať aj svojmu nepriateľovi. No žiaľ, nie pri súčasnom stave vecí. Nedá sa totiž podávať ruka ponad nezakrytý hrob s rozkladajúcimi sa mŕtvolami, okolo ktorého sa dokonca pravidelne usporadúvajú oslavné tance. Už mi chýbajú len hlavy nepriateľov nabodnuté na kopiji. Tie mŕtvoly treba najsamprv dôstojne pochovať a skončiť s oslavovaním. Pretože ani nie tak povstanie – to bola skôr bežná ľudská slabosť – ale hlavne jeho oslavy sú hanbou Slovenska. A predovšetkým – treba sa ospravedlniť. Nielen pozostalým po tisíckach povražděných, ale aj tým, ktorých tu účastníci povstania pomáhali prenasledovať komunistom – teda celému národu. Veď aj v povstaní sa našli slušní ľudia, ktorí si mysleli, že idú bojovať proti nacizmu. Tým by predsa nemalo byť problémom povedať – áno, mýlili sme sa, pochybili sme, veď aj my sme len slabí ľudia, či chudáci, čo zacítili šancu a nepredvídali sme, ako to dopadne – odpusťte... Nakoniec, nech si to sformulujú ako chcú, ide o podstatu. Vtedy budem medzi prvými, čo podá ruku ponad upravené hroby. Podávať však ruku spupnému zločincovi je len ďalší zločin, pretože pomáha bujnieť zlu. Možno je to naivné, čakať od zboľševizovaných veteránov taký morálny a filozofický nadhľad. No tí vzdelanejší medzi nimi by mohli vidieť aspoň pragmatické výhody z toho, že nebudeme národ nepriateľov, ale len protivníkov.

21. Keď aspoň nominálne padol komunizmus, napriek tomu, že všetky strany sa zakladali za českého ešteb̆ackeho dozoru, veľký „rozum" národa vycítil chvíľku bezvládia a z prázdnej zeme, z ničoho, sa „vzdula" HZDS a zákonite prišlo k osamostatneniu Slovenska. Český ešteb̆acko-nacionalistický slovník dodnes zanovito používa termín „rozdelenie", presne tak, ako nástup červeného teroru nazýva „oslobodenie". Obidve slová sú z jednej kuchyne. Nemyslím si , že ešte by sme mohli prísť o samostatnosť. No aj tú treba naplniť dôstojným obsahom a najmä pravdivým. A treba si sebazáchovne uvedomiť, že vláda lži je vždy nebezpečná. Jej najväčším baranidlom je práve oslava „SNP". Keď však táto lož, ktorá je momentálne u nás vševládna, bude ešte dlho vládnuť, bojím sa, že prehajdákame možno ten najväčší výdobytok, ktorý sme si za čias reálneho socializmu vykultivovali. Myslím tým to, ako sme vzdorovali, tak obyčajne, ľudsky, ako sme boli solidárni a túžba za majetkom mala takmer záporné znamienko – veď dobre platené miesta tu boli len pre komunistov, ktorými sme pohŕdali. Jednoducho, aj počas červeného teroru sme žili svoj život najlepšie ako sa dalo, na ich lži sme odpovedali pravdou svojho života. Nikto nepovažoval svoj život za premrhaný len zato, že nebol súčasťou vládnucej nomenklatúry alebo milionárom. V súčasnej situácii je veľmi nebezpečné to, že veľa prostých ľudí si myslí, že s terorom padla aj boľševická lož, čo je fatálny omyl. Naopak – o čo slabší je teror, o to väčšia musí byť lož. A masmédiá, ktoré ovláda luza aj so svojimi komediantmi, by chceli postupne spraviť luzu z celého národa. Už z pudu sebazáchovy nesmieme zabudnúť aspoň na jednu praktickú vec – keďže HZDS (aj vďaka vlastným obrovským chybám) sa im takmer podarilo rozložiť, dnes tu nemáme žiadnu politickú stranu, ktorá by zastrešovala záujmy veľkej väčšiny kresťanského slovenského národa. Čo je síce pre nás katastrofálna vizitka – ale aj konštatovanie nádeje. Slovensko nie je zasľúbená zem Kominterny.

22. Stredovekí nominalistickí filozofi, ktorí pravdu hľadali určite poctivejšie, ako dnešní ideológovia, nazývali obecné pojmy „flatum vocis" – prázdny zvuk. No nikdy nebolo použitie tohto termínu priliehavejšie ako dnes, najmä ak ho aplikujeme na pojmy ako pravda, spravodlivosť, hrdinstvo, česť, poctivosť, logika,... Navyše, pre všetky tieto slová a pojmy bol vykopaný jeden spoločný masový hrob, ktorý sa nazýva „Oslava SNP". A netreba žiadne guľky do tyla. Pohodlne na to stačia články v novinách a televízia.

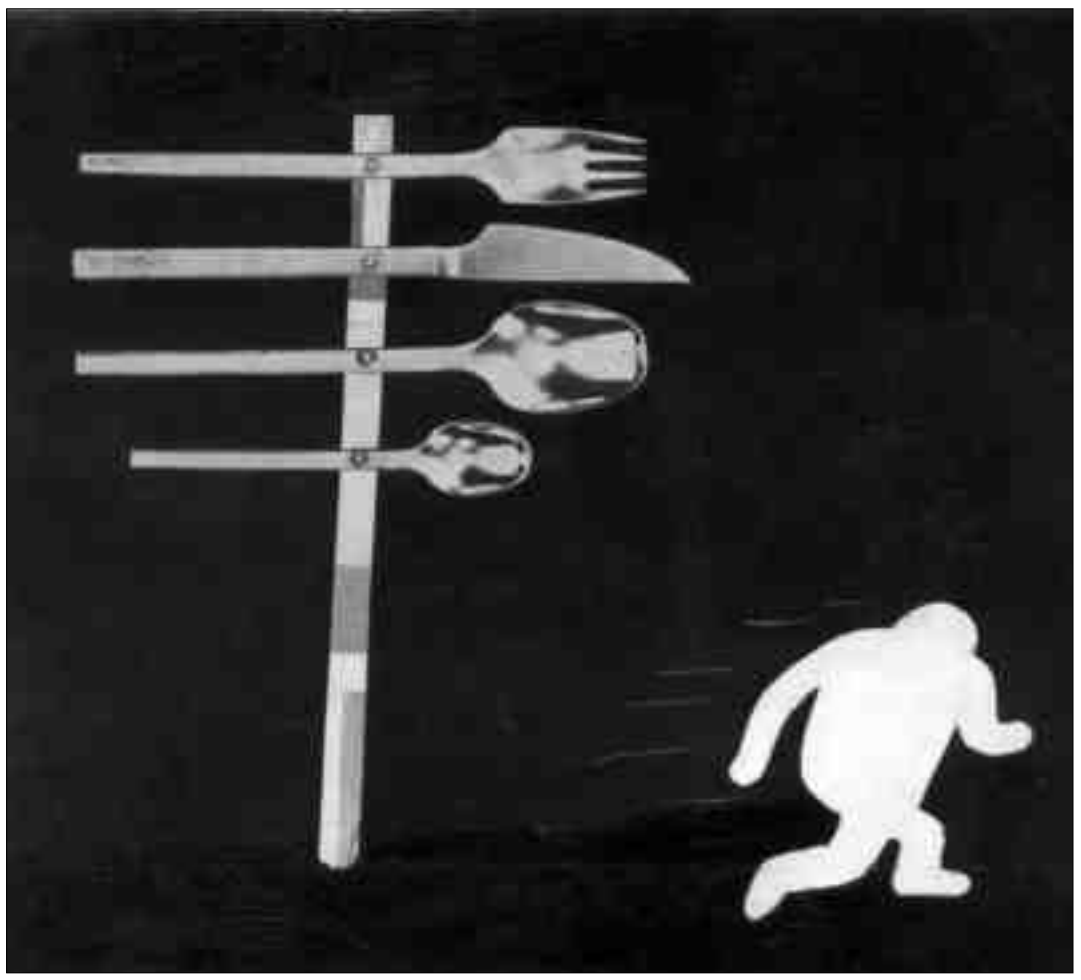

Kresba: Andrej Mišanek

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

KULTÚRA
dvojtýždenník závislý od etiky
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. – Adresa vydavateľstva a redakcie: Sološnická 41, 841 05 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: *Július Binder* (predseda), *Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík, Peter Kubica*. – Šéfredaktor: *Teodor Križka*. – Grafik: *Alojz Tomášek*. – Cena jedného čísla je 29,- Sk. Polročné predplatné 290,- Sk, celoročné predplatné 580,- Sk. Mediaprint-Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo 1810/97. – Nevyžiadané rukopisy nevraciame. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk www.kultura-fb.sk
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Na východ od Tatier, na západ od Užhorodu

PETER ŠOLTÉS

Regionálne či krajové identity dotvárajú obraz azda každého národného spoločenstva. Nemci majú Bavorov, Poliaci Slezanov, Chorváti Dalmatíncov, spomedzi Čechov sa niekde viac, niekde menej výrazne vyčleňujú „Moravái". U Slovákov sa za najvýraznejšie a najznámejšie *pars pro toto* všeobecne pokladajú *východniari,* tesne za nimi Záhoráci a potom dlho, dlho nič. Okrem miesta narodenia, ktoré sa nachádza niekde medzi Popradom a Humenným, sa východniari najspoľahlivejšie dajú rozoznať po sluchu. Prízvuk ich (skôr či neskôr) prezradí bez ohľadu na to, či už hrajú futbal za Celtic Glasgow alebo sedia za ministerským stolom.

Nárečová výraznosť je však len vonkajším znakom sociálneho fenoménu majúceho hlbšie historické korene a najviditeľnejšie sa prejavujúceho existenciou vyhranených stereotypov o východniaroch. Priebojnosť, dravosť a schopnosť rýchlo sa prispôsobiť – živelnosť a prchkosť – rodinkárstvo a silná religiozita. Do tejto trojkombinácie možno zhrnúť najčastejšie stereotypy, ktoré sa spájajú s východniarmi a upevňujú tak u nich vedomie „inakosti". Práve v procese vytvárania stereotypov sa tvorí a upevňuje každá skupinová identita. Či už je to v rámci budovania si vlastného pozitívneho „image" alebo ako reakcia na nelichotivý obraz v očiach „iných".

Krajová identita

Pomenovanie *východniar* je pomerne mladé. Vzniklo a rozšírilo sa po rozpade Uhorska, keď 700-ročné župné delenie postupne nahradzovali nové administratívne členenia. Dovtedajšie vymedzovanie sa vo vzťahu k Uhorsku a hlavnému mestu Budapešť nahradil nový geografický a administratívny rámec, obmedzujúci sa na územie (Česko)Slovenska. Po zrušení uhorských žúp v roku 1922 sa regionálna identita Šarišanov, Spišiakov či Zemplínčanov postupne oslabovala. Územnosprávna organizácia Slovenska sa v 20. storočí niekoľkokrát menila. Najdlhšie, od Novotného až do Mečiara (1960-93), existovalo rozdelenie na tri kraje (západo-, stredo- a východoslovenský kraj). Aj súčasné usporiadanie na osem krajov nadväzuje na predchádzajúci model a východniarov rozdelilo do Košického a Prešovského kraja. Súčasne s „budovaním socializmu" sa tak u východniarov upevňovala aj osobitná krajová identita. Tá sa na jednej strane opierala o vedomie nárečovej výraznosti, folklórnej a mentálnej odlišnosti, no prinajmenšom rovnakú úlohu pri tom zohrávalo aj pripomínanie ich „inakosti" okolím. Paralelne s identitou východniarov sa však nevytvorilo regionálne povedomie u západných a stredných Slovákov, ktoré by sa navonok prejavovalo existenciou pomenovania „stredniar" a „západniar".

Slovjaci

Dnešné vymedzovanie (sa) východniarov od ostatných Slovákov má hlbšie historické korene. Členitý a ťažko priechodný terén sťažoval spojenie *Východu* s ostatným Slovenskom. Existenciu dvoch prirodzených spádových oblastí na území Slovenska zohľadňovala aj uhorská štátna moc vytvorením dvoch centier daňovej správy, dvoch baníckych komôr ako i vojenských obvodov, z ktorých jeden vždy zahŕňal zhruba dnešné východné Slovensko a druhý zvyšnú časť. Kým východoslovenské mestá od stredoveku obchodne a kultúrne komunikovali najmä s Poľskom, Sliezskom, Ruskom, Sedmohradskom a dolným Uhorskom, siločiary stredo- a západoslovenských miest smerovali do Rakúska, Zadunajska, Bavorska a ďalej do západnej Európy. Asi najvýraznejšie sa táto „dvojkoľajnosť" prejavila v priebehu národného hnutia, ktoré na východnom Slovensku nachádzalo oveľa slabšiu odozvu než na ostatnom území. K postupnej zmene dochádzalo až koncom 19. storočia, najmä v dôsledku príchodu nových skúseností, peňazí a predovšetkým sebavedomia, s ktorým sa z Ameriky domov vracali tisícky mužov a žien.

V prostredí miestnej maďarskej šľachty a pomaďarčenej inteligencie sa ako reakcia na šírenie slovenského národného hnutia zrodil tzv. *slovjakizmus.* Podľa neho *Slovjaci* (ako sa niekedy slovenské obyvateľstvo v župách Spiš, Abov, Šariš a Zemplín samo pomenúvalo) sa jazykovo, kultúrne, konfesionálne a svojím historickým vývojom výrazne odlišujú od Slovákov a majú bližšie k Maďarom. Vďaka podpore, ktorú im poskytovali oficiálne kruhy v Budapešti, sa v upravenom šarišskom dialekte vydávali noviny, učebnice, modlitebné knižky a od 70. rokov 19. st. bolo tunajšie nárečie uvedené aj do ľudových škôl. Štúrovská spisovná slovenčina do mnohých obcí na *Východe* prenikla až po vzniku prvej ČSR. Ešte v roku 1919 bol v Prešove vytlačený *Šarišský šlabikár.* Vo východoslovenskom nárečí vychádzali aj noviny pre slovenských vysťahovalcov v Amerike a napr. *Amerikansko-slovenské noviny* mali až do 20. rokov 20. storočia zo všetkých slovenských denníkov najväčší, 20-tisícový náklad.

Slovjacke hnutie, na čele s Viktorom Dvorcsákom, sa zdôrazňovaním odlišnosti *Slovjakov* od Slovákov snažilo upevniť ich lojalitu voči Svätoštefanskej korune. Pár dní po vzniku Česko-Slovenska dokonca Dvorcsák vyhlásil v Prešove východoslovenskú národnú radu a 11. decembra, pre zmenu v Košiciach, vyhlásil samostatnú *Slovjacku republiku* a sám sa vymenoval za prezidenta. Jeho „republika" však zanikla skôr, ako sa o nej väčšina ľudí mimo Košíc a Prešova dozvedela. Dvorcsák potom v Budapešti ďalej vyvíjal aktivity za uznanie *slovjackeho* národa. Ešte raz ho maďarské vládne kruhy využili, to keď Košice a časť východného Slovenska pripadla v roku 1938 rozhodnutím Viedenskej arbitráže Maďarsku. Jeho snaha presvedčiť ľudí žijúcich v časti východného Slovenska pričleneného k Maďarsku, že nie sú Slováci, ale samostatný národ, opäť narazila na nezáujem a odpor.

Napriek neúspechu slovjackej agitácie sa východná časť republiky v čase vojnovej Slovenskej republiky často vnímala ako „Achillova päta" slovenského národa, región národne neuvedomelý, ktorému hrozí nebezpečenstvo zo strany maďarskej a v prípade slovenských gréckokatolíkov i rusínskej agitácie. Pofebruárový vývoj však odstránil väčšinu dôvodov na ostražitosť, hranice sa zabetónovali a celé úsilie smerovalo k tomu, ako splniť úlohy päťročníc.

Dva piva

Vtáka poznáš po perí, východniara po prízvuku. Na rozdiel od spisovnej slovenčiny, kde je akcent na prvej slabike, východniar prisahal doživotnú vernosť *penultime.* Rozpráva minimálne o polovicu rýchlejšie než „bežný" Slovák, a keďže ho pri reči nezdržiavajú ani dvojhlásky, ani dlhé vokály, zadýchal by sa pri jeho tempe i netrénovaný Talian. V krčme východniara spoľahlivo odhalíte podľa toho, že namiesto spisovného *dve pivá* si vypýta *dva piva*. Nárečia na východ od Tatier totiž, na rozdiel od spisovnej slovenčiny, nerozlišujú pri číslovke *dva* rod. Doma na Východe preto východniar na všetko hovorí dva *(dva dievčatá),* a keď sa snaží hovoriť, ako ho učili v škole, hovorí hyperkorektne *dve* aj tam, kde by nemal *(dve rohlíky).* A to už nehovorím o situácii, keď východniari, zvyčajne takí, čo si zarábajú na chlieb rukami, začnú v cudzom meste, v obchode či na pošte hutorec, rečovac, hvaric, bešedovac, teda rozprávať „po vichodňarski". Trvá hodnú chvíľu, kým sa netrénované ucho prispôsobí novej (pre mnohých poľsky znejúcej) melódii, južanskému tempu a mnohým, „akosi inakšie" znejúcim slovám.

Šaleni vi(c)hodňar

Asi najznámejší prívlastok, ktorým sú častovaní východniari, je *šaleni.* V tomto prípade však prvotný význam *šialený, bláznivý* nie je presný. Ide skôr o vyjadrenie zvláštnosti, originality, živelnosti a prchkosti. Táto výbušná kombinácia vlastností je často sprevádzaná povesťou bitkára. „Ostatní" Slováci tiež pokladajú za značné riziko sadnúť si do krčmy s východniarmi. Najmä pri pití „tvrdého" sa s nimi neradno merať a fľaša domácej pálenky pred nimi nikdy nie je v bezpečí. V „slovenskej hádzanej", teda v rýchlosti obracania poldecákov, im môžu konkurovať snáď len Rusíni (tu známi aj pod menom *Rusnaci),* Gorali, Oravci a Kysučania, teda všetko tvrdí chlapi zo severu.

O východniaroch sa tvrdí, že sa rýchlo vedia prispôsobiť novému prostrediu a ich adaptabilnosť im pomáha vyšplhať sa po sociálnom rebríku rýchlejšie a vyššie ako ostatní. Korene tohto stereotypu treba hľadať v dlhej tradícii odchodu za prácou ďaleko od domova – v 18. st. a v prvej polovici 19. st. na Dolnú zem (juhozápadné Maďarsko, Vojvodina), v rokoch 1880-1930 za more a po roku 1945 *na Čechy.* V prepočte na počet obyvateľov postihol väčší exodus už len Írsko. Iba v rokoch 1881-1913 sa z východného Slovenska vysťahovalo 350 tisíc ľudí. Až socialistická industrializácia v 50. a 60. rokoch, budujúca chemické, strojárske a zbrojárske podniky na zelenej lúke, prišikrtila kohútik, ktorým sa *Východ* zbavoval ľudí, ktorých nedokázal uživiť. Nová prílivová vlna sa zdvihla, keď deti budovateľskej generácie začali odchádzať na štúdium. Hustota východniarov na meter štvorcový sa najmä v Bratislave od 70. rokov permanentne zvyšuje a už samotný fakt, že sa v hlavnom meste uchytili, je okolím posudzovaný ako dôkaz ich životaschopnosti.

Stereotyp východniarov ako priebojných, ambicióznych a cieľavedomých ľudí v posledných rokoch značne zosilnel, najmä vďaka ich častému výskytu na vrcholných postoch štátu. Východniarmi boli dvaja slovenskí prezidenti Michal Kováč a Rudolf Schuster (aj keď druhý z nich je pôvodom karpatský Nemec z Medzeva), Spišiakom je premiér Mikuláš Dzurinda, zo Šariša je bývalý predseda parlamentu Jozef Migaš. Zemplínčanmi sú minister financií Ivan Mikloš i eurokomisár Ján Figeľ. Pre tých, ktorým by sa zdalo delenie politikov podľa pôvodu banálne a malicherné, odporúčam prečítať si niekedy diskusie na internetových vydaniach niektorého z denníkov. Najmä diskusné fóra pod článkami, ktoré upozorňujú na regionálne rozdiely v životnej úrovni či v miere nezamestnanosti by cudzinca veľmi rýchlo zorientovali v slovenských pomeroch. Len na vysvetlenie dodávam, že kým Bratislava s okolím dosahuje takmer 100 % priemeru životnej úrovne v EÚ, v Košickom a Prešovskom kraji je to len o niečo viac ako 40 %.

Týždenník *Domino fórum* uverejnil výsledky sociologického prieskumu, ktorý okrem iného zisťoval lokálny pôvod členov elity (politika, obchod, školstvo, veda, cirkvi, médiá). Inšpiroval ho podobný prieskum uskutočnený v britskom *The Economist.* Zo 47-člennej skúmanej skupiny 11 členov pochádzalo z Bratislavského a 9 z Prešovského kraja; za nimi boli s odstupom Košický a Žilinský kraj (po 5 členov zo vzorky); kraje Nitra a Banská Bystrica mali po 4; Trnavský kraj bol zastúpený dvoma a Trenčiansky jedným členom zo vzorky. Článok uzatvárala glosa: „Minimálne čo sa týka zastúpenia medzi elitou, východ krajiny si nemá na čo sťažovať."

Ďalším stereotypom sprevádzajúcim nazeranie na slovenskú politiku býva metóda dvojitého metra. O čo ide? Keď zlyhá alebo sa namočí do škandálu či inak verejnosť sklame politik z Trnavy alebo Zvolena, to, odkiaľ pochádza, nehrá väčší význam. Keď sklame niekto narodený na východ od Tatier, málokedy sa zabudne pripomenúť, že to bol ďalší východniar. A tento argument, niekedy skoro až zdôvodnenie, nezaznieva len pri pivných a kaviarenských politických analýzach. Občas sa „prerieknu" aj novinári, takže napr. v denníku *Národná obroda,* v komentári na nomináciu Jána Figeľa na eurokomisára zaznelo hodnotenie: *„Napriek tomu, že je z KDH a tiež východniar, je úplne normálny človek".*

Letanovce, Luník IX a...

Jednou z mála udalostí na Slovensku, o ktorej informovali médiá skoro v celej Európe, boli rómske nepokoje na prelome februára a marca tohto roku. Zábery vyrabovaných obchodov, nespokojné rómske osady búriace sa proti zníženiu sociálnych dávok, permanentné policajné hliadky a na zásah pripravení kukláči „zviditeľnili" tento región viac ako príchod US Steel do košických železiarní či otvorenie prvého slovenského cestného tunela pri Spišskom hrade. Rómske getá v Rudňanoch, Sečovciach, košické sídlisko Luník IX, či chatrče slumového typu v Letanovciach (pri Slovenskom raji) sa pravidelne objavujú v televíznych správach a dnes sú už pevnou súčasťou stereotypného obrazu *Východu.* Ten dotvára problém „azylovej turistiky", keďže žiadatelia o politický azyl v Belgicku, Veľkej Británii a v Česku sú tiež prevažne východoslovenskí Rómovia. Pre mnohých Slovákov je *Východ* tá časť Slovenska, kde žije najviac „Cigánov", ktorí nepracujú, žijú zo sociálnych dávok, kradnú zemiaky a všade, kde sa im to oplatí, žiadajú o politický azyl. Tento stereotyp vychádza z demografických a sociálnych pomerov v rómskej populácii. Asi dve tretiny Rómov, ktorých podľa oficiálnych odhadov žije na Slovensku okolo 400 tisíc (pri sčítaní obyvateľstva v r. 2000 sa k rómskej národnosti prihlásilo len 90 tisíc osôb), žijú v Prešovskom a Košickom kraji. V dôsledku hustej koncentrácie a väčšej izolovanosti od „gadžov" (Nerómov) sú menej socializovaní a ich životná úroveň dosahuje v mnohých osadách len takpovediac „balkánske parametre". Pozitívne príklady spolužitia Rómov s majoritným obyvateľstvom priťahujú novinárov nepomerne menej, v dôsledku čoho vyzerá médiami maľovaný obraz temnejší ako skutočnosť.

Christos voskrese

Už od reformácie sa slovenská národná identita formovala v prostredí katolícko-evanjelickej bipolarity. Neplatilo to však na východe Slovenska, kde sa v dôsledku hraničnej polohy sformovala aj v rámci Európy zriedkavá pestrosť konfesií zastúpená u jedného etnika. Okrem dvoch uvedených cirkví sú východniari aj gréckokatolíkmi, kalvínmi a pravoslávnymi. Nie je zriedkavosťou obec, kde vedľa seba stojí kostol s krížom, hviezdou a trojitým krížom. Do tohto obrazu akosi prirodzene zapadá aj ten fakt, že do druhej svetovej vojny boli židia najpočetnejší práve na východ od Košíc. Susedstvo východného a západného obradu viedlo k preberaniu náboženských zvykov, takže v mnohých dedinách na Zemplíne svätia veľkonočné jedlá, *paschu,* nielen grécki, ale aj rímski katolíci, a na veľkonočný pondelok muži byzantského i latinského obradu oblievajú ženy so slovami *christos voskrese.*

Náboženská a etnická viacfarebnosť východného Slovenska a z nej vyplývajúca každodenná konfrontácia ľudí patriacich k rôznym cirkevným spoločenstvám, rôznosť liturgických jazykov, náboženských obradov a cirkevných sviatkov sa odrazili aj vo vytvorení spoločenskej atmosféry, v ktorej bola nevyhnutná vzájomná tolerancia. V 20. rokoch minulého storočia to český etnograf Jan Hůsek vyjadril slovami: *„...východní Slováci jsou jiní povahou než například Slováci střední a západní. Zvláště patrné je to na jejich nábožensko-církevní snášenlivosti."*

Táto náboženská heterogénnosť neviedla k oslabeniu religiozity a indiferentnosti, ale k jej posilneniu. *Východ* je pokladaný za „najpobožnejšiu" časť Slovenska, čo sa navonok prejavuje vysokou účasťou na bohoslužbách a púťach, prebytkom duchovenstva a katechétov či aktívnym vstupovaním cirkevných komunít do každodenného života lokálnych spoločenstiev. Množstvom kostolov postavených za ostatných 15 rokov môže východné Slovensko súperiť dokonca i s Poľskom.

Na tejto pestrej, no zďaleka nie úplnej kolekcii stereotypov, ktoré sa v krajine pod Tatrami spájajú so slovom *východniar*, si možno všimnúť jednu podstatnú črtu. Väčšina stereotypov o *východniaroch* neprotirečí autostereotypnému obrazu Slovákov, ale sú iba ich preexponovanou verziou. Pracovitosť je v nich nahradená dravosťou, povestná schopnosť Slovákov prispôsobiť sa okoliu dostala kontúry karierizmu a podobne. Odráža sa v nich aj väčšia emocionalita, živelnosť či určitá nezrelosť, teda ide tu o klasickú polarizáciu „racionálny západ – emocionálny orient". A tak možno povedať, že východniari (presnejšie povedané stereotypy o nich) dnes v slovenskej spoločnosti zohrávajú v mnohom podobnú úlohu, akú mali Slováci v očiach českej verejnosti v období spoločného štátu, a vlastne až dodnes. Keď pred niekoľkými rokmi otváral Bolek Polívka generálny konzulát Valašského kráľovstva v Košiciach, skončil svoju reč slovami: *„Všetci sme východniari, len o tom nevieme! Česi sa na nás Valachov pozerajú – aha ich, východniarov! A na Košičanov sa rovnako pozerajú Bratislavčania. A Košičania na Ukrajincov, Rusov, Rusi na Japoncov, Japonci na Američanov. A pre Američanov sme východniari všetci!"*